

ДӨНГЕЛЕК ҮСТЕЛ

ШЫНАЙЫ АҚПАРАТ БЕРУ ДЕ - ШЕБЕРЛІК

ТІЛ САРАЙЫНДА «ЕГЕМЕН ЕЛ ІШИНДЕ» АТТЫ ТАҚЫРЫПТА ӨНІРДЕГІ ЗИЯЛЫ
ҚАУЫМ ӨКІЛДЕРІМЕН КЕЗДЕСУ ӨТТІ. ЖИЫНДЫ МОДЕРАТОР, ХАЛЫҚАРАЛЫҚ «АЛАШ»
СЫЙЛЫҒЫНЫҢ ИЕГЕРІ, АҚЫН, АРДАГЕР ЖУРНАЛИСТ ӘМІРЕ ӨРІН ЖҮРГІЗДІ.



Еркін форматта өткен жүздесуде Астана қаласынан ат арытып келген «Егемен Қазақстан» газеті бас редакторының орынбасары Талғат Батырхан, «Казахстанская правда» газетінің бас редакторы Сабит Малдыбаевтар өз ойларымен бөлісті.

Өз кезегінде қаламгер Сәбит Ғалымұлы: «Біз газетте түрлі мәселені қаузамаймыз. Мақаладағы көтерген мәселенің түйіні тарқатылып жатса, біздің ең үлкен жетістігіміз деп білемін. «Егемен Қазақстан» мен «Казахстанская правда» газеттері біреуді даттаудан аулақ. Әр мақаланы нақты дәйектермен жазуға, ақ пен қарасын ажыратып жазуға ден қойылады. Меніңше, әрбір журналист шындықты жазуға міндетті. Шынайы ақпарат беру де – шеберлік», – деп ағынан жарылды әріптесіміз.

Келесі кезекте сөз алған Талғат Батырхан ағамыз «Егемен Қазақстан» газетінің егемен елімізбен бірге жасап келетінін тілге тиек етіп, халық үшін әлі де көптеген жұмыс атқарылатынын айтты.

Жүздесуді жүргізген ардагер журналист Әміре Өрін оқырманды көбейту үшін тек шынайы мақалалар жазу керектігін, елді барлығы жақсы деген құр сөзбен алдаусыратып ұстауға болмайтынын жеткізді. «Барды бар, жоқты жоқ деп жазу керек. Сонда жазылым саны да артады», – деді ардагер журналист.

Шара соңында Жетісу өңіріне келген қаламгер ағаларға естелік сыйлықтар табыс етілді.

Айдана СМАҒҰЛ

НЕГЕ?



ҚАЗАҚ ЖАСТАРЫ «ХЭЛЛОУИН» ТОЙЛАУДА

Бүгінде 31-қазан күні күнтізбеде бейресми мереке ретіндегі хеллоунді жыл сайын жастар жаппай тойлауда. Беттерін түрлі бояулармен бояп, қайта тірілген өлілер кейпіне енген жас буынды бұл мейрамның түп-төркіні қызықтырмайды да. Тарихы ХІХ ғасырда АҚШ-тан бастау алған хеллоунді алғашында тек христиан дінін қабылдағандар тойласа, кейіннен бұл мейрамды атап өтушілер дінге, ұлтқа бөлінбейтін болған. Бала түгілі үлкендер шошитын сан түрлі образдарға еніп таң атқанша мейрамханалар мен ойын-сауық орталықтарында көңіл көтеруді әдетке айналдырған жастарымызға әй дейтін әже, қой дейтін қожа жоқ. Әлеуметтік желіде де хеллоунді тойлауға шақырған жарнамалардан көз сүрінеді. Әсіресе, балаларға түрлі кеш ұйымдастырушылардың хабарландырулары жиі ұшырасады. Баласының ортасынан кем болмауын ойлайтын ата-аналар кіру құны әжептәуір қымбат болса да осындай арнайы ұйымдастырылған іс-шараларға алып барады.

Осы орайда 2010 жылы Парламент Мәжілісінің депутаты Құрманғали Уәли хеллоуннің жастарға кері әсерін, ислам дінінің қағидаларына қайшы келетінін, қазақ топырағында бұл мейрамды тойлауға еш негіз жоқ екенін айтып «Мемлекет тарапынан тыйым керек» деген мәселені көтергенімен, мемлекет тарапынан қандай да

бір шешім қабылданбаған. Тойлаған ел, әлі сол қалпы тойлап жүр. Ал әр нәрседен ақша табудың амалын қарастығандар салт-дәстүрімізге мүлде жат мейрамды өз пайдаларына шешуде. Жыл сайын тойланатын хеллоун қарсаңында бетке арналған бояулар, арнайы тігілген киімдер, үйді безендіруге арналған түрлі бұйымдарға сұраныстың артары анық. Ұлттың келешегін емес, қалталарының қамын ойлайтын алыпсатарлар осы тұста да қара бастарының қамын күйттеуде. Ең сорақысы бір күндік көңіл көтеру үшін барын беріп, жан-тәнімен мереке тойлаушылар қатары күннен күнге артауда. Соның кесірінен жапа шегушілердің саны артқан. Жақында Корея астанасы Сеулде болған хеллоунде тар көшеге бір мезетте ондаған мың адам жиналып, бірін-бірі таптап кеткен. Салдарынан 150-ден астам адам қайтыс болды. Өкініштісі, солардың ішінде достарымен көңіл көтеруге барған қазақстандық азаматша да бар. Бүгінгі жастардың ненің жақсы, ненің жаман екендігін айырып жатпайтыны жан ауыртады. Еш нәрсенің парқын білмей, бауыбына бармай, өзге ұлт мейрамдарын бойларына сіңіріп жатыр. Қалай айтсақ та қызық қуып, артынша орны толмас қайғыға ұшырататын мерекенің алдын алуда мемлекет тарапынан әлі күнге дейін нақты заң қабылданбай келеді. Неге?

А. МОЛДАЛІМ

БАСПАСӨЗ - 2023

«АЛАТАУ» қоғамдық-саяси газетіне
жазылу басталды

ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ:

редакция арқылы

1 жылға – 3640 теңге.

облыстық маңызы бар қалалар үшін "Қазпошта" арқылы

1 жылға – 4477,20 теңге.

ауыл тұрғындары үшін

на год – 4700,80 теңге.

Началась подписка

на общественно-политическую газету «АЛАТАУ»

ЦЕНА ПОДПИСКИ:

с редакции

на год – 3640 тенге.

для города областного значения через "Казпочту"

на год – 4477,20 тенге.

для сельского населения

на год – 4700,80 тенге.

Индекс: 15534

БАСҚОСУ

ПРЕЗИДЕНТ КЕҢЕСШІСІ
Жетісу жастарымен кездесті

Жетісу облысына арнайы іссапармен келген ҚР Президентінің кеңесшісі Мәлік ОТАРБАЕВ Талдықорған қаласындағы жастармен кездесіп, өскелең ұрпақтың бойынан табылуы тиіс асыл қасиеттерді түсіндірді.

Жастарға қызмет көрсету орталығында өткен кездесуді облыстық қоғамдық даму басқармасының басшысы Болат Керімбек ашып, жүргізіп отырды. Сөз тізгінін алған Мәлік Нұржанұлы заман талабынан туындаған қажеттіліктер мен ұлттық құндылықтың басымдығы, жаһанданудың ықпалы мен ұлттық тәрбиенің өзегін ажыратудың маңыздылығы, алға дұрыс әрі құнды мақсат қоюдың жастарды кәсіби тұрғыдан өсіретінін жіліктеп түсіндіріп берді. Әр адамның басты бағдаршамы кітап болу керектігін баса айтқан Президент кеңесшісі ізденімпаз жастарға арналған мемлекеттік бағдарламаларға тоқталды. – Кім болашаққа сеніммен қараса, соның болашағы жарқын. Ал кім

күмәнмен қараса, оның өмірі де күмәнді, ала-құла күйде өтеді. Сондықтан келешекке сеніммен қараңыздар, – деген Мәлік Нұржанұлы жас ұрпақтың көздеген мұраты асыл, мақсат биік болуы керектігін алға тартты. – Өмірге сеніммен қарау өмірлік құлшынысты арттырады. Қазір, Құдайға шүкір, халықаралық деңгейлерде кез келген Мемлекет басшысымен өз тілінде сөйлесе білетін және биік-биік мінберлерде әрбір мемлекеттік мүддені бәрінен жоғары ұстайтын Президентіміз көпшіліктің сеніміне ие болып отыр. Ол кісіге біз сеніммен қараймыз, ол кісі де сенімді ақтайтын болады. Сенім деген өте керемет. Әсіресе, жастардың сенімі тіпті ерекше. Егер: «Мен еліме осындай дүние жасаймын», – деген сенім болса сол мақсатқа жетесіздер. Екінші нәрсе – мақсаттарыңыз жұлдыздай биік болсын!

Сіздердің қолдарыңыздан көп нәрсе келеді. Келешекте облыс орталығын өркендетіп, өңірді құлпыртып жіберуге болады. Жаңа қала салу қолдарыңыздан келеді. Одан соң сөз алған ақын Кәдірбек Құныпияұлы қолында жүрген «Найза-қара» атты кітабынан өлең оқып, жаңа туындысын белсенділік танытқан жасқа естелікке берді. Кездесуге қатысқан өңір жастары өздерін толғандырған көкейкесті сауалдарын Президент кеңесшісіне қойып, жауап алды. Жиын соңында көпшілік облыстық қоғамдық даму басқармасының тапсырысымен түсірілген мағыналы бейнеүзіндіні тамашалап, естелік суретке түсті.

М. ӘСЕТҰЛЫ.

ТӘРБИЕ БЕСІГІ

АТА-АНА МЕН
БАЛАБАҚША АРАСЫНДАҒЫ
ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ

БОЛАШАҚ ҰРПАҚ ТӘРБИЕСІН ІСКЕ АСЫРЫП
ОТЫРҒАН КЕЗ КЕЛГЕН МЕКЕМЕ ҮШІН ОТБАСЫМЕН
ЖҰМЫСТЫ ТИІСТІ ДӘРЕЖЕДЕ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ
МАҢЫЗЫ ӨТЕ ЗОР.

Себебі, отбасы баланың түпкі тамыры, болмысын қалайтын мекен. Сондықтан да балабақшаның оқу-тәрбие жұмысында ата-аналармен жұмысқа үлкен көңіл бөлемін. Көздеген мақсатым – балабақша мен отбасындағы ынтымақтастықты біріктіре отырып оқу және тәрбиелеу жүйесін ұйымдастырып, әр баланы жеке тұлға ретінде қазіргі заман талабына сай рухани жан дүниесін байытып, бойындағы құндылықтарды дамыту.

Кез келген өткізілетін іс шараны міндетті түрде ата-аналармен ақылдасып, олардың ойларын саралауға ден қоямын. Әр баланың талабына сай аналарымен келісе отырып, тақпақ, би, ән, көрме ұйымдастырамыз. Бұл жерде үйдегі тәрбие мен балаға көңіл бөлу өте маңызды. Балаға берілген тапсырмалар ата-ананың белсенділігімен жүзеге асады.

Осы орайда өз міндеттерім мен мақсаттарымды айқындап, әр ата-анамен қалай жұмыс жасау жоспарын жасау да маңызды.

Әр ата-ананың кеңесін ала отырып мерекелік шаралар ұйымдастыру;

Олардың белсенділігін арттыру, балабақша шараларына ат салысуларын қадағалау;

Балалар мен ата-ана бірлесе қатысатын жарыстар ұйымдастыру;

Тәрбиеші мен балалар арасында сұрақ-жауап ұйымдастыру;

Аптасына немесе екі аптада бір рет ата-аналардан сауалнама алу;

Облыстық, республикалық қандайда жарыстарға ата-аналармен бірігіп қатысу;

Балабақша ішінде мерекелерден бөлек сайыстарды жиі өткізу.

Бұл жоспарлардың ата-ана мен

тәрбиеші арасын жақындатары сөзсіз. Дамыған заманда әр ата-ана үйлерінде отырып-ақ балаларының балабақшада не істеп, немен айналысып жатқандарын бейнебақылау арқылы өз ұялы телефондары арқылы көріп отыр. Десек те, әлеуметтік желілер арқылы арнайы чат ашып қосымша ақпараттар да береміз. Күнделікті тілдесіп те жүрміз. Бірақ бұл аз болады деп ойлаймын. Жоғарыдағы жоспарлар арқылы ара қатынасымызды одан ары нығайтамыз деп сенемін. Балабақшаның негізгі міндеті – баланың жеке басының бастапқы қалыптасуын қамтамасыз ету. Бұл баланың ақыл-ойының дамуы мен даярлығы үшін қолайлы кезең. Сол үшін ата-аналар қауымын балабақша жұмысымен таныстыру, бала тәрбиесіне белсендіре араластыру болып табылады.

Ең маңызды мәселелердің тағы бірі балабақшада орын алатын кей келеңсіздіктер. Бұл өте маңызды мәселе. Кей кездері ата-анамен түсінеспеушілік орын алып қалады. Менің осы күнге дейін тәжірибеме сүйене отырып бұл мәселені тез арада мәмілеге келіп шешу және ол қателіктің орын алмауы үшін барынды салу керек деп айтар едім. Осы қағидаларды ескере отырып біз тәрбиелеген әр бала өте сауатты, алғыр, ұқыпты болып өсеріне мен сенемін. Айта кету керек, өз тобымдағы бірнеше бала республика, облыс, қала, көлемінде түрлі жетістіктерге жеткен. Бұл жетістік бізді ата-анадан да қатты қуантады. Мақтан тұтатын ұрпағымыз көп болсын.

Балауса ДУДАБЕВА,
«Ален» жекеменшік
балабақшасының тәрбиешісі.

ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАСЫНДАҒЫ ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА БАҒЫТЫНДАҒЫ
НАЗАРБАЕВ ЗИЯТКЕРЛІК МЕКТЕБІНДЕ ҚАЗАҚТЫҢ РУХАНИ КӨСЕМІ АТАНҒАН
АЛАШ АРДАҚТЫСЫ, ҰЛТ ҰСТАЗЫ АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫНЫҢ 150 ЖЫЛДЫҒЫНА
ОРАЙ «ҰЛТТЫҢ ҰЛЫ ҰСТАЗЫ – АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ» АТТЫ WIKI CAMP
АКЦИЯСЫ ӨТТІ.

40-ТАН АСТАМ
МАҚАЛА
ЖАЗДЫ

Зияткерлік мектебінің оқушылары «Уикипедия» желісіне Ахмет Байтұрсынұлының еңбектері, өмірі мен шығармашылығы туралы 40-тан астам мақала жазды.

«Мақсатым – қазақ тіліндегі кітаптарды цифрлық әлемде дамыту. Мен Ахмет Байтұрсынұлының «Маса» деген өлең жинағының аудармасын «Уикипедия» желісіне енгізудемін», – дейді аталмыш мектептің 9 сынып оқушысы Ақжол Тұрдыбай.

Танымал веб-сайттың тілдер рейтингінде Википедияның қазақ бөлімі барлық тілдер арасында 39-шы орынды иеленді. Қазақ «Википедиясына» Зияткерлік мектептің 9-сынып оқушысы Дагмара Ертанатова өз үлесін қосуда. «Wiki Camp іс-шарасына алғашқы рет қатысып тұрмын. Мен үшін бұл жауапты күн.

Іс-шара барысында Ахмет Байтұрсынұлының араб Әліпбиі туралы мақаланы дайындап, енгіздім. Араб әліпбиі қазіргі біздің қолданып жүрген әліпбидің негізін салған. Әр қазақ өзінің күнделікті өмірде қолданып жүрген әріптерімізді қайдан пайда болғанын, тарихын білуі керек деп білемін», – деп Дагмара өз пікірін білдірді.

2013 жылдан бастап Талдықорған қаласындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің «Википедия» клубы белсенді жұмыс жасап келеді. Клуб мүшелері әртүрлі тақырыптар бойынша онлайн-энциклопедияға өз бетінше қазақ, ағылшын, орыс тілдерінде мақала жазып, толтырады.

«Википедия» клубының ашылуынан бастап, Талдықорған Зияткерлік мектебінің оқушылары тарихи-мәдени мұралар, ғылыми жаңалықтар және Қазақстанның қазіргі заманғы жетістіктері туралы үш мыңға жуық мақалаларын жазды.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ҚЫЛМЫС ХРОНИКАСЫ

МАЛ ҰРЛЫҒЫМЕН АЙНАЛЫСҚАН КҮДІКТІ ҰСТАЛДЫ

ЖАМБЫЛ АУДАНЫНДА 105 МАЛ ҰРЛАҒАН КҮДІКТІ ҰСТАЛДЫ. ОЛ 78 МАЛДЫ САТЫП
ҮЛГЕРГЕН. КҮДІКТІ ӨЗБЕКСТАН АЗАМАТЫ БОЛЫП ШЫҚТЫ.

Жамбыл аудандық полиция бөлімінің бастығы Данияр Асхаттың сөзінше,
Аудандық полицияның кезекші бөліміне Алматы қаласының 44 жастағы тұрғыны арызданып, 22 қазан күні түнде жайылымнан 105 бас қойы ұрланғанын айтқан. Аталған дерек ҚР Қылмыстық кодексінің 189-бабы, 3-бөлігі, 1-тармағы бойынша тіркеліпті. Жедел іздестіру іс-шаралары барысында аталған шаруа қожалығында малшы болып жұмыс істеген Өзбекстан азаматы күдікті ретінде анықталып, ұсталған. Күдікті сеніп тапсырылған 80 бас малды жүк көліктерін жалдап, көршілес Жамбыл облысының Шу қаласындағы мал базарында 78 басын 3 276 000 теңгеге саудалағаны белгілі болды. Сонымен қатар ұрланған 25 бас қой табылып, төркіленген. Ұсталған азамат бұлтартпас дәлелдерден кейін өз кінәсін толық мойындаған.

Табылған мал заңды иесіне қайтарылып, күдікті уақытша ұстау оқшаулағышына қамауға алынған. Қазіргі таңда сотқа дейінгі тергеп-тексеру амалдары жүргізілуде.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»
Сурет ғаламтордан алынды.

ЗДОРОВЬЕ

РЕЗУЛЬТАТЫ ОПЕРАЦИИ СИАХТ В КАЗАХСТАНЕ!

Как передает пресс-служба ведомства (НЦПДХ) ровно год назад была освоена операция по лечению онкозаболеваний глаз. В прошлом году, в сентябре 2021 г. в Научном центре педиатрии и детской хирургии впервые в Центральной Азии начато проведение высокотехнологичного органосохранного лечения селективной интраартериальной химиотерапии ретинобластомы, позволяющая сохранить глаз и даже зрение. За год операция СИАХТ проведена 14 детям – 46 операций.



Ретинобластома – злокачественная опухоль сетчатки глаза, поражающая детей до 5 лет, нередко это двустороннее поражение, которое может закончиться удалением глаза. Ретинобластома составляет 90% среди внутриглазных новообразований у детей, характеризуется агрессивным течением с заполнением всего глазного яблока опухолевой тканью, прорастанием в зрительный нерв, орбиту, головной мозг. Опухоль представляет угрозу не только в виде утраты зрения, но и в виде высокой смертности вследствие метастазирования и развития вторичных злокачественных новообразований в других органах. Ежегодно в мире диагностируется 8100 новых случаев ретинобластомы, из них 570-810 случаев при рождении. В Республике Казахстан регистрируется от 15-20 первичных пациентов в год, в основном это дети до 3 лет. Частота встречаемости данного заболевания – 1 случай

на 21 000 живорожденных и 4% от всех злокачественных новообразований у детей.

В РК с 2015 года все дети с выявленной ретинобластомой получают лечение в Научном центре педиатрии и детской хирургии МЗ РК.

За последние годы внедрение новых технологий лечения и диагностики в онкологии увеличи-

чивает продолжительность жизни детей. В Республике внедрение новых технологий лечения опухолей внутри глаза стало самым большим достижением не только в педиатрии, но и в истории казахстанской медицины.

Ранее родители детей с ретинобластомой, стремясь сохранить глаза, выезжали на зарубежное лечение, за счет квоты или собственных средств. Теперь пациенты нашей страны получают все виды органосохранного лечения ретинобластомы бесплатно за счет ГОБМП.

«В ноябре 2016 году НЦПДХ и Казахский НИИ глазных болезней подал заявку на рассмотрение новой технологии СИАХТ при ретинобластоме, исполнителем предлагался НЦПДХ, где консолидирована детская онкологическая, рентгеноваскулярная, мощная анестезиологическая службы. Утверждение технологии, пересмотр клинического протокола, утверждение медико-экономического тарифа заняло 5 лет. За это время проведено 2 мастер-класса в 2018г и 2021г. с участием коллег из НМИЦ онкологии им Н.Н. Блохина (г. Москва). Мы хотим поблагодарить руководство двух центров Казахского НИИ глазных болезней и Научного центра педиатрии и детской хирургии за помощь и поддержку. Мы рады что теперь у наших пациентов есть возможность получить современное органосохранное лечение в своей стране за счёт государства!», сказала врач-офтальмолог Алуа Аубакирова.

«Для проведения операций в НЦПДХ существуют все условия - специальное медицинское



оборудование, аппаратура и есть обученные специалисты. На базе Центра проходят различные мастер-классы с участием специалистов из-за рубежа. С 2017 года совместно с Казахским НИИ глазных болезней активно внедрены и используются локальные методы терапии, такие как транс-

ные опухоли. Следующий вызов который стоял перед нами – это внедрение передового метода органосохранной терапии, который за последние 15 лет применения в США и странах Европы и 10 лет применения в России позволил сохранить не только жизни детей, но и до 95% глаз. С 8 сентября 2021



пупиллярная термотерапия и интравитреальная химиотерапия. Кроме того, с 2015 года проводится оценка гистологических риск факторов согласно международной классификации по системе IRSS (International Retinoblastoma Staging System), которая позволяет проводить риск-адаптированную терапию для снижения развития поздних осложнений, таких как вторич-

года операция СИАХТ проведена 14 пациентам – 46 операций, что дало возможность сохранить глаз, не только как орган, но и сохранить его функцию, а это самое главное. Когда ребенок видит – это и есть счастье как для ребенка, так и его родителей», отметила врач-офтальмолог НЦПДХ Елена Тянь.

НАШ КОРР.

ОБРАЗОВАНИЕ

УРОКИ УВАЖЕНИЯ К СЕМЬЕ ВВЕДУТ В ШКОЛАХ

НА ЗАСЕДАНИИ ПРАВИТЕЛЬСТВА ОБСУДИЛИ ПРОБЛЕМУ ДОМАШНЕГО НАСИЛИЯ В КАЗАХСТАНЕ – ПОМНЕНИЮ ПРЕМЬЕР-МИНИСТРА, ВОБЩЕСТВЕННУЮ СОЗДАТЬ АТМОСФЕРУ НЕТЕРПИМОСТИ К ТАКИМ ПРОЯВЛЕНИЯМ. ОДНА ИЗ МЕР – УРОКИ ОБ УВАЖЕНИИ К СЕМЬЕ ДЛЯ ШКОЛЬНИКОВ, ПЕРЕДАЕТ КОРРЕСПОНДЕНТ NUR.KZ.

Министерству информации и общественного развития (МИОР) премьер Аликхан Смаилов поручил проводить широкую информационную кампанию по «формированию нетерпимости к бытовому насилию и укреплению семейных ценностей».

Министерству просвещения – предусмотреть школьные часы по привитию детям норм уважения к семье и правилам поведения дома.

Акиматам премьер поручил увеличить число кризисных центров для жертв бытового насилия, центров временной адаптации, а также наркологических учреждений для принудительного лечения.

При этом Минздрав и акиматы должны упростить процедуры направления правонарушителей на принудительное лечение и разработать предложение о том, как проводить с этими людьми психологическую терапию.



МВД премьер поручил ужесточить ответственность за бытовое насилие в рамках разработки законодательных поправок.

Ранее глава МВД Марат Ахметжанов сообщил, что в Казахстане не хватает медвытрезвителей и лечебниц от алкоголизма.

КӨКЕЙКЕСТІ

2025 ЖЫЛЫ ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫ газбен толықтай қамтылатын болады

20 ҚАЗАНДА ТУҒАН Өңірі жетісуға келген мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев кемелұлы қалың бұқарамен және жергілікті билік өкілдерімен кездесуінде өңірдің экономикалық даму қарқыны жайлы айта келіп, 2025 жылы жетісу өлкесі толықтай көгілдір отынмен қамтылуы тиіс екенін баса айтты. талдықорғаннан бір ғана алакөл бағытындағы елді мекендерді қаржыландыруға 40 миллиард қаржы бөлуді үкіметке тапсырғанын айтты.

«2025 жылы әр елді мекенді жеке өзін қадағалап, атқарылған істерді көретін боламын», – деген Мемлекет басшысының салмақты сөзі жергілікті билік өкілдеріне де біраз ой салғандай. Себебі экологиялық ахуал дүние жүзінде өзекті мәселе болып тұр. Табиғаттың ластануынан бөлек, автокөліктердің жанар-жағармайынан және әлі күнге дейін қатты отын жағып, будақтаған түтіннен көз ашпай отырған Қазақстан мемлекетіндегі әлеуметтік мәселенің бір түйіні көгілдір отынға байланысты.

2016 жылдан бастау алған газ құбырларын тарту желісі әлі күн тәртібінен түспей келеді. Облыс орталығынан бастап алыс аймақтардағы елді мекендерге дейін газ желісін жеткізу жұмыстары кезең-кезеңімен жүзеге асырылып келеді.

Мемлекет басшысы Жетісу облысына келген сапарында бұл жұмыстарды 2025 жылы толық аяқталу керектігін жергілікті билік өкілдеріне нақты тапсырған-ды. Бүгінде Талдықорған қаласы мен облыс аумағындағы елді мекендерді табиғи газбен қамту мақсатындағы жұмыстар бір жүйеге келіп қалды деп нық сеніммен айтуға да болады. Себебі газ құбырлары тартылған алты жылдың ішінде облыс маңындағы елді мекендер және шалғай аудандардың тұрғындары біртіндеп көгілдір отынды пайдаланып келеді. Мәселен, 260 шақырымға созылған «Алматы – Талдықорған» магистралі Шымыр ауылының маңынан салынған «Талдықорған» газ қабылдау-тарату пункті арқылы өтуде. Облыстық энергетика және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық басқармасының тапсырысы, «КАТЭК» ЖШС-нің жобасы бойынша қаланы газдандыру «Ақниет-БН» ЖШС-не жүктелген. Аталған мердігер компания қаланы толықтай газбен қамтамасыз ету сынды ауқымды жобасын төрт кезеңге бөліп атқарып келеді.

Қаратал шағын ауданы, Абылай хан, Жансүгіров, Гауһар ана көшелерінің бойындағы, облыстық аурухана, автобекет және орталық базар маңындағы жеке және көпқабатты тұрғын үйлер, Самал, Жастар, Мерейтой шағын аудандары мен Желтоқсан, Қабанбай батыр, Чкалов, Белов, Шевченко көшелерінің бойындағы жеке және көпқабатты тұрғын үйлер, үшін-ші кезеңде Өтенай және Шығыс шағын ауданы мен Жансүгіров, Алматы, Тілек Әбжалиев көшесінің тұрғындары газбен толықтай қамтылған. Төрт кезеңмен жүзеге асырылып жатқан газ құбырларын тарту жұмыстары жылдан-жылға қарқын алып келеді. Алайда елді мекендерді айтпағанның өзінде, ірі облыстардың орталық қалаларында тұратын жеке тұрғын үй секторлары ХХІ ғасырда өмір сүрсек те қатты отынға тәуелді болып тұр. Жылыту маусымы басталғанда үлкен қазандықтардан будақтаған көк түтін адам баласының қолқасын қауып, зеңгір көктегі таза ауаның өзі ластануда.

Қыс маусымынан бөлек, жыл он екі ай бойы жылы су беретін мекемелер мен моншаларға тонналап жағылатын көмірден шыққан улы заттарды айтудың өзі артық. Оның үстіне жылдан-жылға баға нарығы ноқталауға көнбей шарықтаған сайын қатты отын қолданушылардың сатып алу

мен тиісті жеріне жеткізудегі машақаты үлкен дауларға ұласып жатады.

Көгілдір отынмен қамтылу мәселесі Талдықорған қаласында 2016 жылы қолға алынғанын жоғарыда айттық. Қаланы газдандыру жүйесіне тапсырыс беруші – «Жетісу облысының энергетика және ТКШ басқармасы» ММ Газдандыру жобасы 4 кезекке және 22 іске қосу кешеніне бөлінгенді. Бүгінгі таңда қалада барлығы 921,5 км газ құбыры желілері (жоғары қысым 57,1 км, орташа қысым 617,0 км, төмен қысым 247,4 км) құбыр желілері тартылған. Талдықорған қаласының әкімі Әсет Масабаевтың айтуынша, қаланы газбен жабдықтау желілерімен қамту 90,3%-ды құрайды, оның ішінде 29 516 абонент табиғи газға қосылған немесе 53% (ЖТҚ 14 168, 15 348 пәтер) көгілдір отынмен қамтылған дейді. Бұл жоғарыда айтқандай, қала тұрғындарын қатты отынға деген тәуелділіктен құтқарып, қала тазалығын қалыпқа келтіруге әрі экологиялық түйінді мәселенің шешілуіне дәнекер болмақ.

Алдағы жылыту кезеңіне дайындық мақсатында «ҚазТрансГаз-Аймақ» АҚ ЖТф қаражаты есебінен МГРП-да (ұжымдық сектордың шкафтық реттеу пункттерінде) ағымдағы жөндеу жұмыстары аяқталып, 173 бірлік 100%-ға орындалды, ГРПБ-дағы ағымдағы жөндеу (трассалардағы блокты газ тарату пункті) – 27 бірлікте, 100% орындалғанын айтқан Әсет Дүйсебекұлы 2022 жылғы 30 тамызда «Жетісу облысының ЭИЖКХ басқармасы» ММ және «ҚазТрансГаз-Аймақ» АҚ Пригородное және 3-ші бөлімшеде табиғи газ іске қосылғанын, қосымша газбен жабдықтау бойынша 3 жоба іске асырылып жатқанын айтты. Сондай-ақ ЖТҚ 3-Бөлімше («GoldenCity DS» ЖШС сомасы 249,5 млн теңге, ұзындығы 29,0 км). ЖТҚ Жастар-2 («Рем Строй» ЖШС, сомасы 295 млн теңге биыл 236 млн теңге бөлінді, нысан ауыспалы, ұзындығы 20,3 км).

Ынтымақ ЖТҚ («МБК Құрылыс» ЖШС, сомасы 1,5 млрд теңге, биыл 600 млн теңге бөлінді, нысан ауыспалы, ұзындығы 113,5 км). Бұдан бөлек, екі жоба әзірленуде деді. Қала іргесіндегі учаскелерді қамту үшін «Талдықорған қаласының газ желісін салу 22 а», қаланы газдандырудың негізгі жобасына кірмеген. (Өткізілген учаскелер 6, 7 ш/а, Пладопитомник, агроөнеркәсіп (бөлім), Жастар-1 (бөлім). Мойнақ ауылында газ желісін салу және бір пәтерді газға қосу құны: есептеу құралынсыз – 10,0 мың тг, есептеу аспабымен – 28,0 мың теңге. ЖТҚ қосу құны: газ қазандығын алғашқы іске қосуды ескере отырып және пломбалау – 400,0-ден 750,0 мың теңгеге дейін деген қала әкімі газ тұтынушылардың бұл бағаны қалталары көтеретіндігін де айтып өтті. Жалпы Талдықорған қаласында барлығы 18 құрылыс-монтаждау ұйымы жұмыс істейді.

– Көгілдір отынды тұтынушылар үшін «ЖетісуОблГаз» ЖШС арқылы табиғи газға 10 айға дейін бөліп-бөліп қосылу мүмкіндігі қарастырылған. 2022-2023 жылдары жылыту маусымы қалада ағымдағы жылдың 10 қазанында басталды, бірінші кезекте білім беру және денсаулық сақтау объектілері қосылды. Бүгінгі таңда жылумен жабдықтау жүйесіне 740 КТҚ, 48



білім беру нысаны, 19 Денсаулық сақтау нысаны және 48 әкімшілік әлеуметтік нысан қосылған. Жалпы, жылыту кезеңіне дайындық кестеге сәйкес аяқталды және коммуналдық қызметтердің барлық жоспарлы жөндеу жұмыстары мерзімінде орындалды, – деген Әсет Дүйсебекұлы «Талдықорғантеплосервис» КМК құрамына жалпы қуаты сағатына 457,95 Гкал болатын 10 қазандық (1 ірі, 4 тоқсандық, 5 шағын қуат) кіреді және ұзындығы 179,3 км жылу желілерімен (32 мм-ден 920 мм-ге дейін) созылғанын айтты жеке тұрғын үй секторы. Жеке тұрғын үй қоры 22,1 мыңды құрайды (14 114 тұрғын үй табиғи газда болса, 1 286 орталықтандырылған жылыту жүйесінде, 7 мың автономды жылыту (қатты отынмен) қамтылғанын тілге тиек етті.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Жетісу өңірін көгілдір отынмен 2025 жылға дейін толықтай қамтып бітіруді жергілікті билікке тапсырды. Оған дейін әлі үш жыл уақыт бар деп арқаны кеңге салып жүруге болмайды. Мемлекет бөлген қаржыны тиімді пайдаланып, Президент тапсырмасын мезгілінде аяқтау үшін облыс әкімі Бейбіт Исабаев та жұмысты ширақтау керектігін әкім-қараларға айтқантұғын.

Бір ғана Талдықорған қаласының өзі әлі күнге дейін қатты отынға тәуелді болуда. Қалаға және жақын аудандарға қатты отынмен жалпы қажеттілік 168 930 тоннаны құрайды. (Талдықорған 70 000 тонна, коммерциялық мекемелер 16,0 тонна, Сарқан, Ақсу, Ескелді, Көксу аудандарына 83 000 тонна көмір қажет).

Көмірмен қамтамасыз ету мақсатында қаладағы көмір тұйықтарының жалпы саны – 12 бірлікті құрайды. Көмір қоймаларында бір жылға арналған жоспары – 168,9 мың тонна (70 мың тонна. Талдықорған қаласы үшін, 83,9 мың тонна жақын маңдағы аудандардың тұрғындары үшін 13 мың тонна коммерциялық ұйымдар үшін) қажет.

Жыл басынан бастап 63,5 мың тонна көмір сатылған. Қолда бары – 7,2 мың тонна, орташа сату бағасы – 14 600-17 000 теңге көлемінде. Бұл тасымалдау құнын қоспағандағы баға. Ал, Талдықорған қаласына тиіп тұрған Көксу ауданында елді мекендерді қосқанда 43000 адам тұрады. Ауданның өзінде 17000 тұрғын бар. Жалпы елді мекеннің 40% пайызы газ жүйесімен толық қамтылған дейді Көксу ауданының әкімі Марлен Көлбаев.

Елді мекендер бойынша алты ауылға газ желісі тартылып, тұрғындар көгілдір отынды пайдалануда. Қазан айының 28-і күні тағы екі ауылға Еңбекшіқазақ және Мәмбет ауылдарына газ берілді дейді. Бұл өңірде газ орнату бағасы 30 метрге дейін 169 теңге болса, газ пешін қосып үйге кіргізуде жалпы сомма 700 000 теңге көлеміне барады. Сондай-ақ газ тартылған 6 ауылда

әлеуметтік жағдайлары төмен отбасыларға газ құбырын тартқан компаниялар демеушілік көрсетіп, өз қаражаттарына газ құбырынан бастап, жағатын пешіне дейін толық орнатып беруде деген аудан әкімі Марлен Қапашұлы, Мұқыры ауылдық округі бойынша ауылда газ орнатумен 8 компания жұмыс жасап жатқанын айтты. Газ жүйесін орнатуға қатысты 175 үймен келісім-шарт жасалған. 168 үйдің техникалық құжаттары бекітілсе, 94 үй газға толықтай қосылған Еңбекші ауылдық округіне қарасты Зылиха Тамшыбаева ауылында 352 отбасының газ жүйесіне 4-уі қосылса, Бесқайнар ауы-лында 152 тұрғынның үшеуі газ желісін қолданып отыр. Балпық би ауылының ішкі газбен қамту жүйесі бойынша орта қысым-ды 19,052 шақырым және төменгі қысымды 94,321 шақырым газ құбыры тартылған. Жалпы Балпық би ауылының газ құбырлары жүргізілген көшелердің тұрғындарына газға қосылу мүмкіншілігі түсіндірілуде (қосылу бағасы 250 мың теңгеден басталады). Тапсырыс беруші облыстық энергетика және тұрғын үй коммуналдық шаруашылық басқармасы. Балпық би ауылы бойынша жалпы аула саны – 4136. Бүгінгі күнге газ жүйесіне қосылған үй саны – 1544. Газ жүйесіне қосылған заңды тұлғалар саны – 31. Оның ішінде ірі кәсіпорындар – 5 (Көксу қант зауыты, «Уыз Май Индастри» ЖШС, МКК Көксужылу, «Құрылыс» ЖШС, ЖК Аркабаев) дүкендер саны – 27. Сондай-ақ ауылдың Қ. Жалаири атындағы орта мектепке орта қысымды газ жүйесіне қосу жұмыстары жүргізілген. Жалпы Көксу ауданының Алғабас, Ақтекше, Талапты, Кеңарал, Жарлыөзек, Жетіжал және Қызылтоған ауылдарындағы газ тарату желілері мен жеткізуші газ құбырын салу бойынша жобалау – сметалық құжаттамасын әзірлеу үшін бас жобалаушы болып «Ұлмад» ЖШС-гі анықталған. Жобалау мерзімі – 5 ай. Қосымша 10 жылдық Қазақстан, Мәулімбай, Айнабұлақ, Бозтоған, Ақшатоған, ауылдарының бас жобалаушы болып «КИТНГ» ЖШС-гі анықталды. Барлық жобалауға бөлінген қаражат 236,8 млн теңге. Жобалау мерзімі – 5 ай.

Теректі ауылында жалпы аула саны 316. Соның 110 үйі газ жүйесіне қосылып, Т. Исабаев атындағы орта мектепте орта қысымды газ жүйесіне қосу жұмыстары жүргізілген. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлының тапсырмасы бойынша Жетісу болысы 2025 жылы толық көгілдір отынмен қамтылуы керек. Оған Мемлекет тарапынан қыруар қаржы бөлінуде. Көмір жағып, күйелеш болып жүрген аудан, ауыл тұрғындары үшін механаты көп бір шаруадан қолдары босайтын күнде алыс емес.

Айтақын МҰХАМАДИ

МӘСЕЛЕ

Оның жарқын айғағы Украин жеріне баса көктеп кірген Ресей империясы Қырымды, Донбассты, Херсонды, Запарожье жерлерін аниқиялап алуы өктемдіктің асқан шегі екенін әлім елдері біліп отыр. Кеңестік дәуірде де қазақ жерінің біраз бөлігін Өзбекстанға теліп, жер дауынан Құрышевпен қызыл кеңірдек болған Жұмабай Тәшеновтің айқасы тарихта дараланып қалды. Бұл одақ көлеміндегі алыс-беріс десекте, оның залалы күні бүгінге дейін сүт бетінде қалқыған қаймақтай

азып тозған жоқ, бір ашылып, бір жабылған өңірлердің экономикалық дамуы тежелді. Шекаралық аймақтар бақылаусыз қалды. Әсіресе, Шығыс Қазақстан облысының Тарбағатай, Алматы облысының Нарынқол аудандарындағы ахуал шиеленісті. Себеп, шекаралық аймақтар басты бақылауда тұруы ұмыт қалды. Ел-жұрт ұлардай шулап жүріп, Алматы облысының орталығын Талдықорғанға көшірілсін деп тілек-талаптарын экс-президент Нұрсұлтан Назарбаевқа халық депутаттары арқылы және өздері

жарлығымен Жезқазған, Семей, Талдықорған, Ұлытау, Абай, Жетісу облыстары болып қайта жасқалды. Шекаралық аймақтары негізделіп, еншілерін алып қайта жаңа отау болып құрылған облыстар арасында бұрынғы Талдықорған облысының тарихына көз жүгіртсеңіз, бір ашылып, бір жабылған облыстың аумалы-төкпелі замандарды бастан кешкенін көресіз. 1944 жылы 16 наурызда Талдықорған облысы (Көкшетау облысымен бірге) Алматы облысының солтүстік бөлігінен Қазақ КСР-нің құрамында құрылған деген тарихи датаны оқисыз. Оған Ақсу, Алакөл, Қабанбай (Андреевка), Бөрілтөбе, 28 гвардияшы-панфиловшылар, Қапал, Қаратал, Октябрьск, Пан-

болып қайта жасақталады. Ол кезеңдерде қазіргідей кәсіпкерлік, сауда-саттық дамымай, бір қазаннан ас ішкен заманда барлық жұмыс 5 жылдық жоспарға жүйеленіп, колхоз, совхоз болып ұжымдасқан дәуірде Талдықорған облысында аграрлық сала болғандықтан негізгі тіршілік көзі дөңді-дақылдар егу және мал шаруашылығына басымдық берілген.

Өндіріс орындарынан «Қайнар» және сүт өнімдері мен терім-бетон, жеміс-жидек шырынын өндіретін, мал соятын кәсіпорындар ғана болған. Миллионер колхоз, совхоздар ауыспалы қызыл ту үшін жан аласып, жан берісетін. Сол кезеңдегі мәліметтерге назар салсаңыз, КСРО Жоғарғы Кеңес Президиумының

жылдан кейін Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1989 жылғы 13 қазандағы № 4777 жарлығымен орталығы Сарыөзек ауылында Кербұлақ ауданы жеке отау болып қайта құрылды.

Міне, зер салып мұқият қарасаңыз тек қана облыстар ғана ашылып, жабылып отырмаған, сол өңірлерге тиесілі аудандар да бір-біріне қосылып немесе қайта ашылып отырған. 1968 жылы облыстық «Октябрь туы» газеті құрылып, оның алғашқы редакторы Баянжан Мәдиев болыпты. Қазақстан тәуелсіздігін алғанға дейін экономикалық көрсеткіші жоғарылап, республикадағы өзге облыстармен иық тірестіріп өсіп-өркендеген Талдықорған облысы 1991 жылдың 16 желтоқсанынан бастап, Қазақстан Республикасының құрамында болып, 1997 жылы 22 сәуірде Талдықорған облысы таратылып, оның бүкіл аумағы Алматы облысының құрамына кіріп, үшінші рет облыстық мәртебесінен айырылды. Алайда Алматы облысының орталығы Талдықорғанға көшіп келгеннен кейін қала орталығының тыныс-тіршілігінің тамырына қан жүгіріп, өркендеп, заман ағымына қарай сәулетті ғимараттар бой көтеріп, құрылыс қарқын алды. 2022 жылдың 8 маусымынан бастап, Президент Қасым-Жомарт Кемелұлының жарлығымен «Жетісу» облысы болып құрылып, аумақтың дәрежесіне Алакөл, Сарқан, Ақсу, Ескелді, Көксу, Қаратал, Кербұлақ, Панфиолов аудандары мен Текелі және облыс орталығы Талдықорған қаласы кірді. Жаңа облыстардың қайта құрылуына байланысты Мемлекет басшысы экономикалық өркендеудің өлшем-бірлігін саралай келе айтулы облыстардың облыстық мәртебесін қайта қалыпқа келтіру қажеттігін түсіндірген болатын. Жасыратыны жоқ, (бұрынғы Талдықорған облысы) дотациялық облыс болған-ды. Тіпті, Алматы облысына қосылғанда да мемлекеттен дотация алып отырған болатын. Марқұм Заманбек Нұрқаділов «Мен Алматы облысын дотациясыз облыс жасаймын» деп елден алтын-күміс жинаған кезеңде болған. Жалпы бір ғана Жетісу облысы емес, республикадағы 17 облыс, үш қала да мемлекеттен дотация алып отыр.

А. БҰЛҒАҚОВ.

Бөліп ал да, билей бер

ТАРИХИ ТАҒЫЛЫМДАРҒА ҚАРАП ОТЫРСАҢЫЗ, «ТАР ЖОЛ ТАЙҒАҚ КЕШУДЕН» ӨТКЕН НЕБІР КЕЗЕҢДЕР КӨЗ АЛДЫҢЫЗҒА КЕЛЕДІ. АДАМ ТАҒДЫРЫНАН БӨЛЕК, КЕҢЕС ОДАҒЫНЫҢ БИЛЕП ТӨСТЕУІМЕН РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ОБЛЫСАРАЛЫҚ ЖЕР ҚАТЫНАСТАРЫНА ЖАСАЛҒАН ТҮРЛІ РЕФОРМАЛАР, БҰРЫНҒЫ ОН БЕС ОДАҚТЫҢ БАСЫН ҚҰРАҒАН СССР-ДІҢ «БӨЛІП АЛ ДА, БИЛЕЙ БЕР» ДЕГЕН САЯСАТЫНЫҢ САЛҚЫНЫ КҮНІ БҮГІНГЕ ДЕЙІН ТОЛАСТАҒАН ЕМЕС.

қатпарланып тұр. Бұдан бөлек, кеңестік жүйеде бір ашылып, бір жабылған облыстардың да тағдыр-тәлейі төлкекке түсті. Мәселен, Торғай, Жезқазған, Көкшетау, Семей, Талдықорған облыстарының тәуелсіздік алғанға дейін бір ашылып, бір жабылғаны ақиқат. Торғай облысы жабылғанда халық ақыны Қонысбай Әбілов:

«Құдайым алам десе қоймайды екен,

Жығалған күреске шың тоймайды екен.

Үкіметтің басына кім келседе, Торғайды ашып-жауып

ойнайды екен»,

— деген ащы мұң-зары айтыс сахнасынан жаһанға жаңғырық болып жаңғырған-ды. Торғай — Қостанайдың, Жезқазған — Қарағандының, Семей — Шығыс Қазақстанның, Талдықорған — Алматы облысының құрамына қайта қосылғанда дағдарыс кезеңінде сусыз, жылусыз, жарықсыз қалып, азып-тозған халықтың сол кездегі күнкерісі өте аянышты еді. Тек қалың бұқара ғана

дүркін-дүркін шағымдарын жазып жүріп, Талдықорған өңірін азып-тозудан аман алып қалды. Алайда алыс аймақтардағы ел-жұрттың бір жапырақ қағаз үшін немесе облыс орталығында жиі өтетін жиындар сабылысы саябырсымады. Оған ойқы-шойқы бомба түскендей жарылған күре жолдардың да кесірі аз болмады. Алматы мен Талдықорғанға қатынайтын күре жол бес жыл салынып, қажетке жарағанымен Талдықорған арқылы Алакөл, Шығыс Қазақстанға қатынайтын күре жол әлі бір қалыпқа келген жоқ.

Бірді айтып, бірге кеткендей болмайық. Талдықорғаннан бөлек, Семей мен Жезқазған, Торғай өңірлері отыз жыл бойы жаңа өркеніеттер қалашығына айнала алмады. Міне, енді «Жаңа Қазақстан», «Әділетті Қазақстан» құрамыз. Шынайылыққа жол ашылады деген Президент Қасым-Жомарт Кемелұлының



филов, Сарқан аудандары кіріпті. 1956 жылы 27 желтоқсанда Октябрьск ауданы Панфилов ауданына қосылды. Араға үш жыл салып 1959 жылы 6 маусымда жойылып, қайтадан Алматы облысының құрамына енгізіледі. Көкпарға түскен серкедей тартысқа түсіп, 1967 жылы 23 желтоқсанда Алматы облысының солтүстік бөлігінен қайтадан облыс болып құрылады. Облысқа сол аумақ кірді, бірақ әкімшілік бөлінісі өзгеше болды. Ақсу, Алакөл, Андреевка, Гвардия, Қаратал, Панфилов, Сарқан, Талдықорған аудандары

1973 жылғы 5 наурыздағы жарлығымен Талдықорған облысы Ленин орденімен марапатталды.

1973 жылы Кербұлақ ауданы құрылды, оның орталығы Сарыөзек ауылы болды. 1988 жылдың 9 шілдесіндегі Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесі Президиумының Жарлығымен Гвардия ауданы өзінің аумағы Кербұлақ ауданына берілуімен жойылды. Біріккен аудан Гвардия деп аталды. Бірақ бір

ТӘЛІМ

ОЙЫН ОЙНАП, ЭН САЛМАЙ, ӨСЕР БАЛА БОЛА МА

өмірінде ойын ерекше орын алады. Жас баланың өмірді тануы, еңбекке қатынасы, психологиялық ерекшеліктері осы ойын үстінде қалыптасады. Демек, кезінде ойындарды көп ойнап, жүгіріп, таза ауада жүру жас организмнің дұрыс та сергек өсуінің көзі. Онымен бірге бүлдіршіндер ойын ойнаған кезде көпшіл, Отанның болашақ азаматы болуға, халқына адал қызмет етуге бағыт алады.

Қазақ халқы салт-дәстүрге, әдет-ғұрыпқа нәм ұлттық құндылықтарға бай халық. Бүгінде сол сан ғасырлар бойы қалыптасқан ата-дәстүр жалғасын тауып, бір кездері ұмыт бола бастаған ұлттық құндылықтарымыз қайта жаңғыра бастады. Егемен елдің іргесі биіктеп, еңсесі көтерілгені ұлт құндылықтарының тамырына қан жүгірді. Ендігі біздің міндет — сол бабалар ізімен жалғасқан ұлттық болмыс пен ұлттық бояуға дақ түсірмей болашаққа аманат ету.

Айжан ЖЕТПИСБАЕВА, «Ален» жекеменшік балабақшасының тәрбиешісі.

басқа қабілеттері ашылып, дарыны байқалады. Әсіресе, ұлттық ойындарымызды санасына сіңіріп, мән-мағынасын түсіндірер болсақ, болашақта ол бала ойын арқылы ұлттық құндылығымызды бойына сіңіреді.

Ең бірінші «ойын технологиясы дегеніміз не» деген сұраққа тоқталсақ: Педагогикалық ойын технологиясы — педагогикалық процессті әртүрлі педагогикалық ойындар түрінде ұйымдастыру. Бұл педагог қызметінің дәйегі бойынша іріктеу, әзірлеу, ойындарды дайындау, балаларды ойын қызметіне қатыстыру, ойынды қорытындылау болып табылады.

Қазақ дәстүрінде ұлттық ойындарымыздың неше түрі бар. Олардың өз мән-мағынасы да бар. Сол ойындарды бала кезде бойымызға сіңіретін болсақ ұлттық құндылығымыз жадымызда мәңгі сақталары анық. Сол үшін де балабақша қабырғасында

Бала өмірге келген соң ең алғаш қылық шығарып, еңбектеп, жүріп қалыптасады. Сол аралықта баланы дамытудың басты құралы — ойын деп айтуға болады. Ойын ойнау арқылы баланың ой-өрісін дамытып, дарынын ашуға болады. Одан кейін де балабақша, мектеп қабарғасында да өз жастарына сай ойындар арқылы бала дамиды.

Ойындардың балаға ең маңыздысы балабақша жасында. Сол кезде баланың

Дүйсенбі - Понедельник, 7 қараша

ҚАЗАҚСТАН

06.05«Жәдігер»
06.25, 03.25 «Күй-керуен»
07.00 «Таңшолпан»
10.00, 13.00, 15.00, 17.00,
20.00, 02.45 AQPAPARAT
10.10, 18.00 Т/х «Жүректегі күз»
12.00, 02.10 «Өмір көркем»
13.10, 21.30 Т/х «Күйеу бала-2»
14.10 «Апта»
15.15, 03.00 «Барыстың ізі» арнайы жоба
15.45 Т/х «Бақытсыздар бағы»
17.15, 03.00 «Ауылдастар»
20.35 «Ашық алаң»
22.30 Т/х «Бауырлар»
23.20 «1001 түн» қоғамдық бағдарлама
00.35 «Сана» Ток-шоу
02.10 «Өмір көркем»

ХАБАР

05.00 «Қызық таймс»
06.00 «Бегом за деньгами»
07.00 «Оян!»
10.00 «Бақыттың кілті»
10.30 «Бір кітап»
10.35 М/с «Мишки-братишки. Снова вместе»
11.00, 20.00 «Гүлдер»
12.00, 21.00 Т/х «Мелек»
14.00 «АйнаLine»
15.00 Мегахит «Ночная бригада»
17.00 «Бегом за деньгами»
18.00 Новости
19.00 Қорытынды жаңалықтар
23.00 Сериал «Кто ты?»

АСТАНА

06.00 Т/х «Фазилет ханым»
07.00 М/с «Маша и медведь»
09.20, 21.00 Т/х «Дастан»
10.25 Т/х «Ене»
11.30, 23.50 «Шырмалған шындық»
13.30 «Время действий» ток шоу
14.40 «Окно жизни»
17.00 «Жұрттың балалары»
17.40 «Кішкентай келін»
18.40 «Ана»
20.00 «Astana Times»
01.15 «Сиситай»
03.15 «Мариям»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
07.00 «Паутина»
08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Все что захочешь»
14.10, 02.25 Новости
14.20, 03.15 Жаңалықтар
14.30 QOSLIKE
18.30, 04.10 Басты жаңалықтар
19.00, 03.25 «KOREMIZ»
20.00 Главные новости
20.35 Сериал «Крепкие орешки»
23.25 «Триггер»
02.00 Сериал «Вепрь»
03.00 «Той заказ»

КТК

07.05 «КТК қоржынынан»
07.30 «Жат туыстар»
08.15 «Борец»
12.20 «Мои дорогие»
16.30, 02.30 «Зәкира»
17.30 Т/х «Жүрегімнің иесі»
19.30, 04.00-04.30 Кешкі

жаңалықтар
20.00, 03.15 Астарлы ақиқат
21.00 Вечерние новости
21.40 X/ф «Бедная Саша»
00.00 X/ф «Шеф-5»
01.50 «Старший следователь»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
8.50 «Спорт-тайм»
09.00 Апта (қаз)
10.00 Апта (рус)
11.00 «Олжа»
11.30 «Эко-рейд»
12.00 «Бір туған» телехикаясы
12.45 «Әсем әуен»
13.00 Д/ф «Мәдени байлықтар»
13.15 «Спорт-тайм»
13.25 «Ай мен күн» телехикаясы
14.30 «Әсем әуен»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир/
15.20 «Спорт-тайм»
15.30 Жаңалықтар
15.45 «Әсем әуен»
16.00 Новости
16.20 «Әсем әуен»
16.30 Новости
16.45 «Спорт-тайм»
17.00 «Шашу»/тікелей эфир/
18.00 «Елге қызмет»
18.30 Д/ф «Әйгілі режиссер»
19.00 Д/ф «Әйгілі режиссер»
19.30 «Жанашыр»
20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы)
20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы)
21.00 Итоговые новости (Алматинская область)
21.30 Итоговые новости (Область Жетысу)
22.00 «Бір туған» телехикаясы
96-серия
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар (Алматы облысы)
23.30 Жаңалықтар (Жетісу облысы)

31 КАНАЛ

06.00, 03.10 Әзіл студио
07.00 «Таңсәрі»
09.00, 00.10 Сериал «Анупама»
10.00, 10.30 Мультсериал
10.30 Сериал «Потомки солнца»
13.00 Кино «Полицейская история-2»
15.40 Кино «Рокки Бальбоа»
18.00 X/ф «Перевозчик»
20.00 «Информбюро»
21.00 X/ф «Поцелуй дракона»
23.40 Т/х «Зейнеп»
01.10, 04.60 «31 әзіл»
02.00, 04.30 What s upp
02.30 «Паутина»
03.40 «1001 әзіл»
04.00 Balla Battle
05.00 «Ризамын»

7 КАНАЛ

06.00, 04.40 «Қуырдақ»
06.10,12.30 Т/х «Пәленшеевтер»
07.10, 01.30 Т/х «Арам ақша. Адал махаббат»
09.00, 17.20 Т/с «Женский доктор»
10.10 Сериал «Гадалка»
11.30 «Орел и решка»
14.00, 23.00 «Жалдамалы әйелдер»
15.00 Т/х «Ауыл дәрігері»
16.10, 00.00 «Дылды»
18.30 «Айбат»
19.00 «Студия 7»
19.30 «Солнечный ноябрь»
03.00 «Жайдарман»
04.00 Т/х «Япырай»

Сейсенбі - Вторник, 8 қараша

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Жәдігер»
06.25, 10.00, 13.00, 15.00,
17.00, 20.00, 03.00 AQPAPARAT
07.00 «Таңшолпан»
10.10, 18.00 Т/х «Жүректегі күз»
12.00, 02.25 «Өмір көркем»
13.10, 21.30 Т/х «Күйеу бала-2»
14.10, 17.15 «Қызық екен»
15.15 «Тіршілік»
15.45 Т/х «Бақытсыздар бағы»
17.15, 03.15 «Ауылдастар»
20.30 «Берекет кілті-бейнет»
20.35 «Ашық алаң»
22.30 Т/х «Бауырлар»
23.20 «1001 түн»
00.40 «Сана»

ХАБАР

05.00 «Қызық таймс»
06.00, 17.00 «Бегом за деньгами»
07.00 «Оян!»
10.00 «Уәде»
10.30 «Одна книга»
10.35 Мультсериал
11.00, 22.00 Т/х «Гүлдер жыламайды»
12.00, 21.00 Т/х «Мелек»
14.00 «АйнаLine»
15.00, 23.00 Сериал «Кто ты?»
18.00 Новости
19.00 Қорытынды жаңалықтар

АСТАНА

06.00 Т/х «Фазилет ханым»
07.00 М/с «Маша и медведь»
09.20, 21.00 Т/х «Дастан»
10.20 Т/х «Жетім жүрек-2»
12.00, 23.50 «Шырмалған шындық»
13.30 «Айтарым бар»
14.40, 01.40 «Окно жизни»
17.00 «Жұрттың балалары»
17.40 «Кішкентай келін»
18.40 «Ана»
20.00 «Astana Times»
21.55 Т/х «Жетім жүрек 2»
03.20 «Мариям»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
07.00 «Паутина»
08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово»
10.50 «На самом деле»
12.00, 23.25 «Триггер»
13.05 «Дом с лилиями»
14.00, 02.25 Новости
14.15, 03.15 Жаңалықтар
14.30 QOSLIKE
18.30, 04.10 Басты жаңалықтар
19.00, 03.25 «KOREMIZ»
20.00 Главные новости
20.35 Сериал «Крепкие орешки»
00.45 «Ментовские войны-3»
02.00 Сериал «Вепрь»

КТК

07.05 «КТК қоржынынан»
07.20 Кешкі жаңалықлар
07.50 «Жат туыстар»
09.30 Вечерние новости
10.10, 00.00 X/ф «Шеф-5»
12.10 «Бедная Саша»
14.20, 01.50 X/ф «Страший следователь»
16.30, 02.30 «Зәкира»
17.30 Т/х «Жүрегімнің иесі»
19.30, 04.00-04.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.15 Астарлы ақиқат

21.00 Вечерние новости
21.40 X/ф «Бедная Саша»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
8.50 «Спорт-тайм»
09.00 Жаңалықтар (Алматы облысы)
09.30 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.00 Новости (Алматы облысы)
10.30 Новости (Жетісу облысы)
11.00 «Қазақ үні»
11.30 Д/ф «Әйгілі режиссер»
12.00 «Бір туған» телехикаясы
12.45 «Әсем әуен»
13.00 Д/ф «Мәдени байлықтар»
13.15 «Спорт-тайм»
13.30 «Талқы» /тікелей эфир/
14.20 «Спорт-тайм»
14.30 «Жанашыр»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир/
15.15 Ауа райы, роликтер
15.20 «Спорт-тайм»
15.30 Жаңалықтар
15.45 «Әсем әуен»
16.00 Новости
16.20 «Әсем әуен»
16.30 Новости
16.45 «Спорт-тайм»
17.00 «Шашу»/тікелей эфир/
18.00 «Сегодня»
18.40 «Әсем әуен»
19.00 Д/ф «Бүгінгі дін»
19.30 Д/ф «Әйгілі режиссер»
20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы)
20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы)
21.00 Итоговые новости (Алматинская область)
21.30 Итоговые новости (Область Жетысу)
22.00 «Бір туған» телехикаясы
97-серия
22.45 «Әсем әуен»
23.00 «Талқы»
23.45 «Әсем әуен»

31 КАНАЛ

06.00 Информбюро
07.00 «Таңсәрі»
09.00, 00.00 Сериал «Анупама»
10.00 Мультсериал
10.10 «Потомки солнца»
11.40 «Патруль времени»
13.50 X/ф «Поцелуй дракона»
16.00 «Перевозчик»
18.10 X/ф «Перевозчик-2»
20.00 «Информбюро»
21.00 «Жажда скорости»
00.00 Т/х «Зейнеп»
01.10 «31 әзіл»
02.00, 04.30 What s upp
02.30 «Паутина»
03.50 «1001 әзіл»
04.00 Balla Battle
05.00 Ризамын

7 КАНАЛ

06.00, 04.40 «Қуырдақ»
06.10,12.30 Т/х «Пәленшеевтер»
07.10, 01.30 Т/х «Арам ақша. Адал махаббат»
09.00, 17.20 Т/с «Женский доктор»
10.10, 19.30 Сериал «Солнечный ноябрь»
14.00, 23.00 «Жалдамалы әйелдер»
15.00 Т/х «Ауыл дәрігері»
16.10, 00.00 «Дылды»
18.30 «Айбат»
19.00 «Студия 7»
03.00 «Жайдарман»
04.00 Т/х «Япырай»

Сәрсенбі - Среда, 9 қараша

ҚАЗАҚСТАН

06.05, 03.30 «Жәдігер»
06.25, 10.00, 13.00,15.00,
17.00, 20.00, 01.35 Ақпарат
07.00 «Таңшолпан»
10.10, 18.00 Т/х «Жүректегі күз»
12.00,03.35 «Өмір көркем»
13.10, 21.30 Т/х «Күйеу бала-2»
14.10 «Қызық екен...»
15.15 «Әйел әлемі»
15.45 Т/х «Бақытсыздар бағы»
17.15, 03.15 «Ауылдастар»
20.35 «Ашық алаң»
22.30 Телехикая «Бауырлар»
23.20 «1001 түн» қоғамдық бағдарламасы
00.40 «Сана»

ХАБАР

05.00 «Қызық таймс»
06.00, 17.00 «Бегом за деньгами»
07.00 «Оян!»
10.00 «Дүлдүлдер дүбірі»
10.30 «Бір кітап»
10.35 Мультсериал
11.00, 20.00 Т/х «Гүлдер жыламайды»
12.00, 21.00 Т/х «Мелек»
14.00 «АйнаLine»
15.00, 23.00 Сериал «Кто ты?»
18.00 Новости
19.00 Қорытынды жаңалықтар

АСТАНА

06.00 Т/х «Фазилет ханым»
07.00 М/с «Маша и медведь»
09.20, 21.00 Т/х «Дастан»
10.25 Т/х «Жетім жүрек-2»
11.30, 23.50 «Шырмалған шындық»
13.30 «Айтарым бар»
14.40, 01.40 «Окно жизни»
17.00 «Жұрттың балалары»
17.40 «Кішкентай келін»
18.40 «Ана»
19.20 «Көру керек»
20.00 «Astana Times»
21.55 Т/х «Жетім жүрек 2»
03.20 «Мариям»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
07.00 «П@утина»
08.00 «Қайырлы таң Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро Казахстан!»
10.00 «Жить здорово»
10.50 «На самом деле»
12.00, 23.25 Сериал «Триггер»
13.05 «Дом с лилиями»
14.10 «Новости»
14.20 «Жаңалықтар»
14.30 QOSLIKE
18.30, 03.45 Басты жаңалықтар
19.00 «KOREMIZ»
20.00 Главные новости
20.35, 02.25 Т/с «Крепкие орешки»
00.45 Т/с «Ментовские войны-3»
02.00 «Вепрь»

КТК

07.05 «КТК қоржынынан»
07.50 «Жат туыстар»
09.30 Вечерние новости
10.10, 00.00 X/ф «Шеф-5»
12.10 «Бедная Саша»
14.20 X/ф «Верни мою любовь»
16.20, 02.30 «Зәкира»
17.30 Т/х «Жүрегімнің иесі»
19.30, 04.00-04.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.15 Астарлы ақиқат
21.00 Вечерние новости

21.40 X/ф «Бедная Саша»
00.00 «Близнец»
01.50 «Старший следователь»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
8.50 «Спорт-тайм»
09.00 Жаңалықтар (Алматы облысы)
09.30 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.00 Новости (Алматы облысы)
10.30 Новости (Жетісу облысы)
11.00 «Әсем әуен»
11.30 «Бүгінгі дін»
12.00 «Бір туған» телехикаясы
12.45 «Әсем әуен»
13.00 Д/ф «Мәдени байлықтар»
13.15 «Спорт-тайм»
13.30 «Сегодня»
14.00 «Әсем әуен»
14.30 «Елге қызмет»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир/
15.20 «Спорт-тайм»
15.30 Жаңалықтар
15.45 «Әсем әуен»
16.00 Новости
16.20 «Әсем әуен»
16.30 Новости
16.45 «Спорт-тайм»
17.00 «Шашу»/тікелей эфир/
18.00 «Бүгін» /тікелей эфир (Жетісу)
18.40 «Әсем әуен»
19.00 «Мамандық маңызы»
19.30 «Жаңа Қазақстан»
20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы)
20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы)
21.00 Итоговые новости (Алматинская область)
21.30 Итоговые новости (Область Жетысу)
22.00 «Бір туған» телехикаясы
98-серия
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар (Алматы облысы)
23.30 Жаңалықтар (Жетісу облысы)

31 КАНАЛ

06.00, 03.20 «Әзіл студио»
06.30 «Заманауи мәдениет»
07.00 «Таңсәрі»
09.00, 00.50 Сериал «Анупама»
10.00, 10.30 Мультсериал
11.30 «Потомки солнца»
13.00 «Перевозчик»
15.00 «Жажда скорости»
18.00 X/ф «Бесстрашная гиена»
20.00 Информбюро
21.00 «Хороший, плохой, коп»
23.20 Т/х «Зейнеп»
01.40 «31 әзіл»
02.00, 04.30 What's up?
02.30 Сериал «Паутина»
03.50 «1001 әзіл»
04.00 «Bala battle»
05.00 «Ризамын»

7 КАНАЛ

06.00, 04.40 «Қуырдақ»
06.10,12.30 Т/х «Пәленшеевтер»
07.10, 01.30 Т/х «Арам ақша. Адал махаббат»
09.00, 17.20 Т/с «Женский доктор»
10.00, 19.30 Сериал «Солнечный ноябрь»
14.00, 23.00 «Жалдамалы әйелдер»
15.00 Т/х «Ауыл дәрігері»
16.10, 00.00 «Дылды»
18.30 «Айбат»
19.00 «Студия 7»
21.40 «Бұл өмірде»
03.00 «Жайдарман»
04.00 Т/х «Япырай»

«Ермұханбетова» ЖК жұртшылықты 2022 жылғы 14 қарашадан 21 қарашаға дейін «қоршаған ортаны қорғау» бөлімі бойынша жария талқылаулар өткізу туралы хабардар етеді. Бастамашы: «Ермұханбетова» ЖК (ЖҚС) ЖСН460915403021, тел 87053155067, электрондық мекенжайы бойынша қосымша ақпарат алуға болады: e-mail: zarina.imanbayeva@mail.ru жобаның материалдарымен сайтта танысуға болады: esportal.kz. әзірлеуші «Экология» ҒӨО ЖШС, БСН990740003013 тел.87282 41-39-42. Жетісу облысының Табиғи ресурстар басқармасы, тел. 8(7282) 32-92-67, 329267eco@mail.ru, Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 26. Жоба бойынша ескертулер мен ұсыныстарды сайтқа жіберуге болады: esportal.kz. және 329267eco@mail.ru, ЖАО сайтына сілтеме <https://www.gov.kz/memleket/entities/zhetysu-tabigat?lang=ru>.

ИП «Ермұханбетова» информирует общественность о проведение публичных обсуждений с 14 ноября по 21 ноября 2022г, по разделу «Охрана окружающей среды». Инициатор: ИП «Ермұханбетова» (АЗС) ИИН460915403021, тел 87053155067, электронный адрес по которым можно получить дополнительную информацию: e-mail: zarina.imanbayeva@mail.ru Ознакомится с материалами проекта можно на сайте: esportal.kz. Разработчик ТОО НПЦ «Экология», БИН990740003013 тел.87282 41-39-42. Управление природных ресурсов области Жетысу, Тел.8(7282) 32-92-67, 329267eco@mail.ru, г.Талдықорған, ул.Кабанбай батыра, 26. Замечания и предложения по проекту можно отправлять на сайт: esportal.kz. и 329267eco@mail.ru, Ссылка на сайт МИО <https://www.gov.kz/memleket/entities/zhetysu-tabigat?lang=ru>.

ЖЕТІСУ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ РАДИОСЫ АШЫЛДЫ

ЖЕТІСУ УНИВЕРСИТЕТІ – ЖЕР ЖӘННАТЫ ЖЕТІСУ ӨЛКЕСІНДЕГІ БІЛІМ МЕН ҒЫЛЫМНЫҢ ҚАРАШАҢЫРАҒЫ. БІЛІМ ОРДАСЫ ӨЗАРА САБАҚТАСТЫҒЫМЕН ҚОҒАМ СҰРАНЫСЫН ҚАНАҒАТТАНДЫРЫП, ЕЛ ЕРТЕҢІН КЕМЕЛДЕНДІРУДЕ ӨЛШЕУСІЗ ҮЛЕС ҚОСЫП КЕЛЕДІ. ЖАРТЫ ҒАСЫРЛЫҚ ТАРИХЫН-ДА УНИВЕРСИТЕТТІҢ КЕЛБЕТІ ДЕ ҒЫЛЫМИ ӨЛЕУЕТІ ДЕ АРТТЫ.

Білім ордасы алғаш құрылған күннен бүгінге дейін басынан сан алуан тарихты өткізіп, биік белестерді бағындырды. Ең әуелі 1972 жылы Педагогикалық институт ретінде ашылды. Осылайша өз алдына қарқынды дамып, сатылай көтеріле түсті. 1977 жылы оқу орнына жетісудың дәлдігі ақын І.Жансүгіровтың есімі берілді.

автоматтандырылған «КАБИС» кітапхана-ақпараттық жүйесі іске қосылды. 2008-2016 жылдар аралығында білім ордасы көпсалалы университет ретінде қалыптасып, білім берудің үш сатылы (бакалавриат, магистратура, докторантура) жүйесіне толық көшті. 2011 жылы Қазақстанның

құзыретін айқындап тұр. Бүгінгі қоғамдық сұранысқа ие шет тілдерін оқытуда да университеттің салмағы басым. Тарихы 1996 жылдан бастау алатын мамандықтың бүгінде аясы кеңейген. Мұнда корей, қытай, неміс және түрік тілдері екінші тіл ретінде оқытылады. Яғни, бітіруші әр түлектің екі немесе одан да көп тілді меңгеруін қамтамасыз етеді. 2012 жылдан бастап кафедрада білімгерлердің академиялық ұтқырлығы жүзеге асырылды. Бағдарлама бойынша білімгерлер қысқа мерзімді білім беру және ғылыми зерттеу бағдарламаларына қатысу арқылы шетелде білімін жалғастырып, ғылыми тәжірибені игере алды. Оқу орны ретінде студенттерге білім берумен ғана шектелмей, ғылыми жетістіктер негізінде жаңа білімді игеруге күш салуда. Осылайша, ғылыми ізденіске тек оқытушылар ғана емес, университеттің көптеген студенттері, магистранттары мен докторанттары тартылған. Бүгінде Жетісу университеті ғылыми және техникалық қызмет субъектілері аккредиттеуден өткен инновациялық типтегі университет болып саналады. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев ғылымды қаржыландыруды едәуір ұлғайтуды тапсырған болатын. Осы тұста университет ректоры Қуат Баймырзаевтың айтуынша, 2020-2022 жылдары қаржыландыру көлемі екі есеге ұлғайған, ал 2025 жылға ғылым саласына жалпы ішкі өнімнің 1%-на дейін бөлу жоспарланып отыр. Мемлекет басшысы 2020 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында ғылымды дамыту мәселесіне ерекше тоқталып, Үкіметтің алдына белгілі бір міндеттер қойды. Соның бірі жыл сайын әлемнің жетекші ғылыми орталықтарында 500 ғалымды тағылымдамадан өткізуге жағдай жасау. Ал, білім ошағында 2020-2022 жылдарға арналған ғылыми және ғылыми-



айтады. Осы тұста жоғарғы оқу орнының материалдық-техникалық базасын да айтпай кетуге болмайды. Заманауи талапқа сай жасалынған мекеме білімгерлердің қажеттілігін қамтамасыз етіп отыр. Оның иелігінде үш оқу ғимараты, үш студенттер үйі, спорттық алаңдар, бассейн және мұрағаты бай кітапхана бар. Оқу ғимараттарындағы аудиториялар оқытушылар мен білімгерлердің толыққанды жұмыс жасауына негізделі отырып жабдықталған. Яғни, соңғы үлгідегі құралдармен қамтамасыз етілген. Мұнымен қоса білімгерлердің терең білім алуының кепілі болып табылатын кітапхана қоры мен жұмыс жасау кестесі де бірізділікке түскен. Болашақ жас мамандардың алаңсыз өмір сүріп, уақытын білім алу мен салауатты өмір салтын ұстануы үшін студенттер үйіндегі жағдай белгілі бір тәртіпке негізделіп, бассейн мен спорт кешенінде де арнайы кесте қойылған. Беделі биік, бағдары айқын білім ордасының 50 жылдық мерейтойы университет ішінде кең көлемді аталып өтті. Түрлі іс-шара ұйымдастырылып, тұсаукесер болды. Соның бірі радиостудияның ашылуы. Оқу радиосында «Журналистика және ақпарат БББ» бағдарламаларының сту-

денттер жақсы жұмысқа орналасып, еліміздің экономикалық саласын дамытуға үлкен үлес қосса екен деп ойлаймыз. Сондықтан осы бағытта жұмыс жасап жатырмыз. Шет мемлекеттерінен 96 оқу орнымен келісім-шартымыз бар. Сондағы ең негізгісі – Еуропа. Соған кейін қазіргі бағытымызды Сингапур, Корея мемлекеттеріне өзгертіп жатырмыз. Осы тұрғыда түрлі бағдарламалар дайындап жатырмыз. Сол елдерде келешекте академиялық ұтқырлықпен ғылыми жобалармен жұмыс істегелі отырмыз. Жалпы университетімізде ақпарат саласының мамандарына арналған телестудия бар. Міне, радиостудияның да тұсауы кесіліп жатыр. Алдағы уақытта фотостудия ашатын боламыз. Мұның барлығы студенттерінің игілігі үшін» – дейді ЖУ басқарма төрағасы Қ. Баймырзаев. Журналистика және ақпарат білім беру бағдарламаларының жетекшісі Жұмағали Есенбектің сөзінше, бұл жерде студенттер теорияда алған білімдерін практикада шыңдай алады. Мұнда авторлық бағдарламалар, телерадио жүргізушінің шеберлігі, мамандыққа баулу деген пәндер өтеді. Осы сабақтарда студенттер тек қана лекция ғана тыңдамайды, практикада да хабар дайындап, монтаж жасап үйренеді. «Халықтың кемеліне келіп өркендеп өсуі үшін ең алдымен азаттық пен білім қажет». XIX ғасырдың екінші жартысында демократ ағартушы Шоқан Уәлиханов осылай жазған екен. XXI ғасырда бұл сөздің мәні артпаса, кеміген жоқ. Елімізде 120 жоғары оқу орны бар. Осы жоғарғы оқу орындарының ішінде І. Жансүгіров атындағы ұжым көпсалалы ұлттық университеттер рейтингісінде 4-ші орынды жеңіп алып, көш бастап тұр. Жарты ғасырлық тарихы бар білім ордасы мәртебелі мамандарды даярлап, ел игілігіне қызмет етіп жүрген талай тұлғаны қанаттандырды. Уақыт еншісіне жазылатын келер күндерде де талай мықтыны түлететін І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің болашағы айқын екені сөзсіз.

Арайлым НҰРЖАПАР



Осы жылдан бастап мұнда филология және физика-математика факультеттерінің іргесі қаланды. Уақыт өте білім ордасы кеңейіп, кезек-кезегімен музыкалық-педагогикалық, мектепке дейінгі, бастауыш білім беру методикасы, инженерлік техникалық факультеттері ашылды. 1999 жылдан бастап ҚР Үкіметінің қаулысы бойынша І. Жансүгіров атындағы Жетісу мемлекеттік университеті болып аталды. Бүгінде білім ордасы бакалавр деңгейі бойынша гуманитарлық ғылымдар, жаратылыстану, техникалық ғылымдар, құқық және экономика, педагогика және психология, дене шынықтыру және өнер сынды жоғары мектептерінен тұратын қоғам сұранысын арттырып отырған елуден астам мамандықтың ашылуына мұрындық болды. 2000 жылдары Корей Республикасының Сэнжуй қаласы, Британ Кеңесімен, Корей Республикасының ағарту орталығымен қарым-қатынас нығайтып, Ресей және Түркияның алдыңғы қатарлы жоғары оқу орындарымен ғылыми, оқу-әдістемелік байланыс аясы кеңіді. 2008 жылы іргелі ордаға университеттердің Ұлы Хартиясына мүшелікке қабылдануына мүмкіндік туды. Физика, математика және биология бойынша виртуалды зертханалар кешені ашылды, сондай-ақ,

Ассоциациясының, Еуразиялық университеттер Ассоциациясының мүшелігіне, 2012 жылы Еуразиялық университеттер Ассоциациясының жеке ассоциациялық мүшесі, 2015 жылы университеттің БҰҰ «Академиялық ықпал» мүшелігіне өтті. Осылайша, о баста бар-жоғы 255 студент қабылданған жоғарғы оқу орнында бүгінде 5200-ден астам білімгер білім алууда. Білім ордасы өз түлектері үшін сапалы білім алудың бар жағдайын жасап, қазақстандық ұлттық және алдыңғы қатарлы жиырма бес университетпен, шетелдік жоғары оқу орындарымен ынтымақтастықта жұмыс жасауда. Атап айтар болсақ, бірлескен білім беру бағдарламалары бойынша Польша, Ресей елдерімен қос дипломдық бағытта, академиялық ұтқырлық бойынша АҚШ, Түркия, Испания, Португалия, Оңтүстік Корея, ҚХР және тағы басқа елдердегі жиырмаға жуық жоғары санаттағы университеттермен байланыс орнатылған. Яғни, оқуда озат білімгер университет арқылы өзі таңдаған мемлекетте бір академиялық кезең бойынша білім алуға мүмкіндігі бар. Студенттер білім ошағында жүріп-ақ ғылымда өзіндік қолтаңбасы бар отандық ғалымдар мен шетелдік ЖОО-ның ұстаздарының дәріс тыңдай алады. Бұл дегеніміз университеттің білім берудегі



техникалық жобаларды гранттық қаржыландыру шеңберінде жалпы сомасы 194,7 млн теңге болатын 6 жоба орындалуда. Сонымен қатар университеттің оқытушылары жыл сайын халықаралық, республикалық және басқа да гранттық бағдарламаларға, ұлттық конкурстарға қатысатынын

денттері теориялық білімдерін тәжірибе түрінде шыңдай алады. Мұнда соңғы үлгідегі жабдықтар мен заманауи форматта жасалған құрылғылар орнатылған. «Алдымызда тұрған ең үлкен мақсат – сапалы білім беру. Университеттің әр түрлі мамандықтарын бітірген сту-

ӘНГІМЕ

МЕН ОН ТӨРТКЕ
ТОЛҒАНДА

Мен он төртке толған жылы, үлкен әпкем 24 ке келген еді. Біздің ауылдан онша қашық емес, тау бөктеріндегі шағын ғана қалашықта күйеуі екеуі көп қабатты үйлердің бірінде тұрып жатты. Оқу жылы аяқталған соң, әкешешем қолыма бір дорбаны ұстатты да, әпкемнің қалін біліп келуге қалаға жіберді. Ауыр дорбамды арқалап, әпкем тұратын қалашыққа келдім. Бес қабатты тұрғын үйдің төртінші қабатына мықшындап жаяу көтерілдім.

Есікті әпкемнің өзі ашты.

— Ой, Макош ішке кір деп қуанып құшағына алып, кепкамды көтеріп, бетімнен сүйді.

— Уф шаршадым... деп бойда-бойдам шығып терлеп, алқынып ішке кірдім де, дорбаны есіктің тұсына қарай тастай салдым.

Дорбаға қараған әпкем

— Мынау не? -деп көздері алақандай болды.

— Ет...семіз малдың еті - дедім аяқ киімімді шешіп жатып.

— Келетінінжі ертерек айтпадың ба? Өзім күтіп алатын едім ғой - деп сөйледі әпкем дорбаны алып ас үйге өтіп жатты.

Мен кіре беріс дәліздегі креслоға сылық ете құладым. Әлгінде басымдағы кепкамды шешкім келген, бірақ кеше ғана жіптіктейғып теріп, қара қаламмен бояп қойған қасымды әпкем көріп қоя ма деп, кепкамды көзіме түсіріп, бастырмай бердім.

Әпкем шайға шақырды. Мен ас үйге сөйлей кірдім.

— Мамам айтады, дорбадағы етті сол күйі тоңазытқышқа сала салмай, аздап болконға шығарып дегдітіп алсын, жел қаққан еттің дәмі кіреді сүрленеді, сорпа-суында құнар болады - дейді. Сосын етті тұздаудың қажеті жоқ, кеше әкем етті сарымсаққа әбден бөктіріп тұздап қойған дедім.

Шай қамдап жатқан әпкем маған қарап;

—Тура мамам секілді көсемсіп сөйлейсің деп күлді. Күлсе де жүзі сынық сияқты еді. Жаңа байқадым, көз алды көлкілдеп ісіп кетіпті, онысын білдірмеген боп, жанарын төменшіктете береді.

— Несіне әуре болдыңдар, ет жоқ емес қой.

Оның үстіне біз.... деп аз күмілжіп қалды да, бәрін қойшы ауылда не жаңалық - деді.

— Мырзаштың ұзын сирақ баласы үйленді, ақыры Салтанатты жылатып, басқа ауылдың шоң мұрын, шойын қара қызын жар қып алды. Салтанат өлем деп өзенге жүгірген бе...

— Құдайым-ай обал жасаған екен. Ол қызды қайдан тапқан? - деді әпкемнің көзі бақырайып.

— Шешесі тауып беріпті, Салтанаттың әкесін мүгедек, теңіміз емес деп менсінбеген көрінеді.

— Салтанат жазғанға қиын болған екен, былтыр ғана тойым болады, тойыма шақырамын деп жүр еді - деді әпкем күрсініп. Мен ауылдың жаңалығын әрмен қарай жалғадым. Кластасың Гүлзат бір баласымен күйеуден қайтып келіп отыр....

— Сайлауова Гүлзат па?

— Дәл өзі, күйеуі нойыс екен. Ұрған ба... бірақ ауылдағылар бәр кінә Гүлзаттың өзінен дейді, кеш болса баласын көтеріп үй аралап қаңғып кете береді екен, шаруаға келгенде олақ көрінеді...

— Адамдар қызық, құдай бала берсе де ажырасамыз дейді, ертең баланы әкесіз қалай өсірем деп ойлайды екен деген әпкемнің екі қасының арасындағы сызық тереңдеп, құлазып қалды.

— Өөей...ажырастым деп жүрген Гүлзат жоқ, бұтына қысқа шортый киіп алып жырқ жырқ етіп мәээз - деп сықылықтай күліп отыр ем, әпкем дастарханның шетін тырналап, танауы қусырылып, жүзі алабұртып біресе тіке қарап, біресе жанарын алып қашып қыбыжықтап отырып;

— Макош...Макоштай біз....біз Серік жездең екеуіміз жақында ажырасамыз - деді.

Қарап отырмай ішіп отырған шайыма шашалып қала жаздадым.

— Не дейсің деппін әпкемнің бетіне қарап аңырап.

— Әзірге үйдегілерге айтпай-ақ қой.... өзің де білесің....әкемнің жүрегі....

— Жындысыңдар ма не?

— Жоқ....

— Не үшін ажырасайын деп жатсыңдар?

—Сондай шешімге келдік, бұл шешім Серік екеуіміз үшін де жақсы. Бір-бірімізді қинап қайтеміз, үйленгенімізге бес жылдан асты, әлі сәби сүймедік деген әпкем кенет дастарханның үстіндегі ып-ыстық күлшені жапырақтап қолымен үзе бастады. Өзінше бейғам түр жасайды.

— Сол үшін ғана ма?

— Сол үшін ғана ма дегені нес, баласыз өмірдің не мәні болушы ма еді?

— Кейде адамдар баласыз да өмір сүріп жатады емес пе?

— Баласыз зурпада өмір сүруге болады, біздің елде баласыз өмір сүру - қылмыспен тең — деді әпкем.

— Сонда да...адамдар...

— Не адамдар....? Сен өзі отбасылық өмір жайлы не білуші едің, бар-жоғы он төртте ғана емессің ба - деп әпкем сөзімнің соңын тыңдамай жекіп тастады.

— Он төртте болсам не болыпты?

Әпкем орнынан тұрып, залға өтіп магнитолланы қосты. Онда Катя Лелдің "Так и быть, так и быть, не смогу тебя забыть" — деген мұңлы да баяу әуені шырқалып жатты. Бұл әуенді әпкем мен келмей тұрып та бірнеше мәрте тыңдаған сияқты. Өн әлде неше рет қайталана берді. Мен әпкемнің соңында жүрмін.

— Балаларың жоқ болса, бала асырап алсаңдардаршы — дедім дауыстап. Әпкем музыка әуеніне елітіп, көзін жұмып, ақырын ырғалып билей бастады. — біреудің баласы біреуге бала болушы ма еді....

— Неге болмайды болады....

— Өзіңнен тума — ұл болмас деген

Әпкем сүйрік саусақтарын майыстырып, ырғала берді. Мен дәліздегі креслоға келіп жайғастым. Басымдағы кепкамды шешіп, тершіген маңдайымды сүрттім. Залда билеп жүрген әпкеме қараймын.

— Адам ажырасайын деп отырып та осылай билей ме екен деп ойладым. Әпкем музыканы сөндірді де ас үйге өтіп суып қалған шайын ұрттады. Сосын қыстығып отырып жылап жіберді. Жылаудың соңы өксікке ұласты. Мен әпкемді құшақтағым келді. Бірақ құшақтай алмадым, бір түрлі қысылдым. Оның бүкіл денесі көтеріліп

басылып өңтігіп жылай берді. Жылай берді....

— Мен өзімді мүгедек сияқты сезінемін, ана болып, сәби сүймеген соң әйелдің сұлу тәнінде не қасиет бар, ішпеген дәрім, бармаған дәрігерім қалмады, қу құрсағыма бала бітпей семіп қалған секілдімін. Құдайым-ай құдай жезөкшенің де құрсағына қан ұйытып сәби жасайсың, ал олар оны қоқысқа лақтырады. Мен байғұсты бір тырнаққа зар етіп қойдың ғой қу құдай деп көкірегі қарсы айырылып құдайды жазғыра жамандады. Әпкем көз жасын сүртіп, шашын босатып екі шекесін сығымдап отыр да, — Кеше үйге енем келді. Мені бұрыннан жақтырмайтын, соңғы жылдары балаң жоқ деп күстаналауды шығарды. Серікке ажырасыңдар депті.

— Жездем не деді?

— Не десін...ештеңе....ең ауыры да сол ештеңе демеуі. Соңғы күндері үйге ішіп келуді шығарды.

Әпкем өксігін басып графиннен су құйып ішті. Сосын ваннаға кіріп беті-қолын жуды. Мен әпкемнің соңынан бір елі қалмаймын. Кенет әпкем басын көтеріп, ваннадағы айнадан есікке сүйеніп тұрған маған тесіле қарады да ішегін тартып;

— Андағы түрің не деп айқайлап жіберді.

—Түріме не бопты?

— Қасыңды жұлып тастағансың ба? Кім ұрықсат берді? Әпкем мені желке-леп айнаның алдына алып келді.

— Кластағы қыздардың бәрі қасын теріп жүр, мен де тердім, мамам ұрықсат берді-дедім шәңкілдеп.

Әпкем желкемнен түйіп қалды.

— Орыстың жаман кемпірлері сияқты жеп-жеңішке етіп бояп алыпты тағы, жу андағы түрінді, жездең көрсе сөйлейді деп кранды ағызып бетімді жуа бастады. Мен жұлқынып әпкемнің қолынан сытылып шығып кеттім. Әпкем соңымнан қуды — бойжетуге асығып жүрсің ба,

үлгерерсің бәріне! Осы қасыңмен өзіңді әдемі болып тұрмын деп ойлайтын шығарсың, түкте әдемі болып тұрған жоқсың, ұсқыныңды қарашы өзіңнің адам шошиды, тура боянып алған үйрекке ұқсап қалғаның деген әпкем желкемнен тағы түйді. Менің намысым келді. Әсіресе соңғы сөзі, "боянып алған үйрекке ұқсайсың" - дегені өтіп кетті - неге маған ұрсасың, неге бәрің жабылып маған ұрса бересіңдер, әкем де шешем де ұрсады, сенде ұрсасың, мектептегі мұғалімдер де ұрсады.... мүмкін сендер мені асырап алған шығарсыңдар аааа - деп қыстығып жылап жібердім. Әпкем маған бастан-аяқ қарап шықты да, бетін басып күліп жіберді. Оның күлгенін көріп менің ызам келді. Қасыма келіп бетімен сүймек болды. Мен әпкемнің кеудесінен итердім. – Бәрің мені жеккөресіңдер, көререм мен болмасам, етті саған кім таситынын - деп тағы шәңк еттім. Әпкем мені құшағына алды. – Ақымағым-ау мен сенің қалай дүниеге келгеніңді білемін ғой, сен дүниеге келгенде бірінші мен қуандым, "еееей жарандар жарандар! Мына маған қараңдар, енді мен жалғыз емеспін, енді менің сіңілім бар" деп әндетіп, көршілерді түгел аралап сүйінші сұрағанмын. Біз сені он жыл күттік қой, он жыл, мамам менен кейін он жыл бойы бала көтермеді. Сен туылған соң, біздің үйге бақыт келді, соңынан екі ініміз туылды. Сені бәріміз жақсы көреміз деп айғызданған бетімді жеңімен сұртті. Сол сәтте әпкем маған анам сияқтанып көрінді. Анам да мені жұбатқанда дәл осылай сөйлейді. Тіпті иісі де анамның иісіне ұқсайды. Әпкемнің анамнан айнымай қалғанына таңдана қараймын. Бірақ әпкемнің анамнан айырмашылығы- ол әлі ана болып көрген жоқ еді. Бірақ бойына анаға тән бар мейірімді айна-қатесіз көшіріп алған. Қайдан көшіріп алған, оған осынша анаға тән мейірімді кім үйреткен? Мен оның жауабын білмедім. Бірақ дәл сол мезетте менің санамда шарпысқан көп ойлардың ішінен құдай неге осы дап-дайын анаға бір бала бере салмайды деген ой қалықтап тұрған еді.

– Айтпақшы жүр мен саған бірдеңе көрсетем деп әпкем мені жетектеп жатын бөлмесіне алып келді. Шифонерін ашып, ішінен етегі кестеленген су жаңа қызыл түсті шифон көйлекті шығарды.

– Қараш, ұнай ма саған?

– мхм....

– Киіп көрші,

Мен үстіме ілген шыт көйлегімді шешіп, іле шифон көйлекті киіп алдым. – тууу өзіңе құйып қойғандай екен, ала ғой саған сыйладым. – Рахмет!-деп әпкеме деген ашуым тарқап бетінен шөп етіздім. – бүгін кешкі асқа қуырдақ жасайықшы аааа дедім қызыл көйлектің етегін делбеңдетіп еркелей сөйлеп. Әпкемнің өңі ілезде қуқыл тартты....

– Сен бүгін кешкі автобустан қалмай ауылға қайта ғой....

– Неге? Мен бір жетіге келдім ғой

– Бір айтқанымды істеші енді өтінем, осы күнге дейін бетіңді қайтарған емеспін ғой - деп әпкем маған жалбарына қарады. Мен бұрын соңды әпкемнің маған бұлай жалбарына қараған жүзін көрмеген едім.

Әпкем сыйлаған қызыл түсті шифон көйлекпен аялдамаға келдім. Адамдар неге ажырасады деп ойладым. Менің он төрт жасар санамда ерлі-зайыптылардың ажырасуы кешірілмес қылмыс еді. Жоқ қылмыстан бұрын - үлкен күнә. Олар күнә жасаудың аз-ақ алдында тұр. Ажырасатыны бар

әуелбаста неге үйленеді? Бала болмаса не болыпты? Балалар үйінен бір жетімді асырап ал да бақ. Болмаса күту керек. Мені де әке шешем он жыл бойы күтті ғой, енді шамалы шыдаса қайтеді екен. Оларды ажыратпау керек. Керсінше татуластыру керек. Олар бір-бірі үшін жаралған....

Алдыма келген автобуска мінбей кері бұрылып тіке апкемнің үйіне қарай тартып отырдым.

– Автобус кетіп қалды, үлгермедім дей салдым есіктен кіріп жатып. Әпкем көңілсіз қарсы алды. Және менің өтірік айтқанымды іші сезетін сияқты.

– Қазір жездең келеді, кешкі асты әзірлеуім керек деп ас үйге қарай өтті. Мен апкемнің соңынан ас үйге кірдім.

– Мүмкін ажыраспай-ақ қоярсыңдар ааа....

Әпкем маған сыздана қарады. Бірақ үндемеді. Бейне бір " бүгін сен үндемей ақ қойсаң болар еді" деп тұрғандай.

– Рас айтамын ажыраспаңдаршы аааа.... жездем жақсы адам ғой. Ертең екеуің де өкініп қаласыңдар. Рас айтам. Оған әйел табылады, ал саған, саған күйеу табыла ма?

– Мені не басқа күйеу таба алмайды деп ойлайсың ба?

– Таба аласың, жездем де басқа әйел таба алады. Бірақ екеуің екі жақта қайтадан бақытты боласыңдар ма?

– Жапшы аузыңды көшімір, енді сен қалып ең, маған ақыл үйретпеген сен өмір жайлы не білесің өзі мұрныңнан маңқаң ағып жүріп - деп апкем басымнан нұқып қалды.

– Не ұрасың дедім төбе құйқамды ұстап тұрып-ажырассаң кластасың Гүлзат сияқты боласың да қаласың, елге күлкі..

– Жап аузыңды! Сен кімсің маған ақыл үйрететін? Мен сенің жаялығыңды жуған адаммын. Немене қасты тердім екен деп, ақыл үйретуге жарап қалдым деп ойлап жүрсің ба?! Бұл менің өмірім естимісің менің өмірім араласушы болма! Орныңды біл! Бұл жолы әпкемнің үні тіптен өктем шықты. Тіпті жанары жасаурап, кеудесін ұрғылай сөйледі.

Енді қарсы сөйлесем не өзі жылайды, не мені жылатып үйден қуып шағатынын білдім де, іштен түйіліп үндемей құтылдым. Сонда да менің ешкім санаспайтын он төрт жастағы ақыл-есімде әпкемнің ойымен мүлде қабыспайтын, тіпті мәмілеге келмейтұғын өмір жайлы өзімдік философиялық ой толғаныстарып жүріп жатты.

Әпкеме өкпелеген болып, біраз уақыт болконға шығып томсырайып далаға қарап тұрдым. Әпкемнің ашуы тарқаған соң,

–Елдос көрінбейді ғой, Елдос қайда кеткен - деп қарсы есіктегі көршінің баласын сұрастырдым.

–Ол тоғызды бітіріп Алматыға оқуға кетті, енді келмейді, үйлері де Алматыға көшкелі жатыр - деді.

Мен аздап мұңайып қалдым. Жоқ аздап емес, шын мұңайдым. Кеуде тұсым алғаш рет солқ ете қалғандай болды. Елдос менен бір жас үлкен-тін, былтыр осы уақытта мені велигіне отырғызып қалашықты қыдыртқан. Ауланың алдындағы орындықтың бірінде отырғанымда, жүрекшесі бар алқа да сыйлаған. Бірақ онысын әпкем білмейді. Мен айтқам жоқ. Ооо айтар болсам жездем екеуі мені мазақ етіп күні бойы күлген болар еді...

Мен ауланың маңайынан сол Елдостың қасыма келіп, алқа сыйлайтын орындығын көзбен іздей бастадым. Өне тұр жақтауы жасылмен

сырланған орындық. Сол орындыққа есімсойымыздың алғашқы бас әрпін қосып таңбалағанымызда Елдостың аспан түстес ойлы көздеріне тура қарай алмай ерекше толқып, екі бетімнің алаулап кеткені де есімде. Таптым! Мынау дәл сол орындық. Бірақ ол жерде басы кеудесіне түсіп жездем отыр еді.

– Жездееее! Мынау Серік жезде ғой!

Далада Серік жездем отыр

Жезде, Серік жезде! - деп болконнан айқайлап жездеме қол бұлғадым.

Жездем жалт қарап, бір көзін қысып, ол да маған қолын бұлғап күлімсірегендей болды. Қолындағы шылымын урноға қарай шертіп жіберіп, орнынан ақырын қозғалды.

-Алақай жездем келе жатыр - деп әпкеме жалт бұрылдым. Апкем турап жатқан пиязды тастай салып, шашын ретке келтірді де, залға қарай жүгірді. Музыканы қосты. Бұл жолы.

"Қызылқұмда ауылым,

Қыздар менің сауығым.

Өзіңменен ойнамай,

Басылмайды дәуірім.

Қызға жігіт құмар-ай,

Қыз да мойнын бұрады-ай.

Көріп қойса шешесі

Сарт еткізіп ұрады-ай.

деген қазақтың ойнақы әні сырқала жөнелді, әпкем шыр көбелек айнала билей бастады. Есіктен жездем кірді. Жездееее.... деп мойнына асылғым келіп еді әлгінде, енді кенеттен артқа шегіншектеп қысылып қолын ғана алдым. Жездем бетімнен сүйіп, танауымды қысты. Әпкем билеп жездемнің алдынан шықты. Бейне бір түк болмағандай екеуі тату-тәтті отбасы сияқты, жездем де аяқ киімін шешіп, залға билеп өтті. Мен аңтарылып қарап тұрдым. Екеуі де жынды деп ойладым. Екеуі де - жарымес. Мүмкін бұлар мені әдейі алдап жүрген шығар, мүмкін расымен де ажыраспайтын шығар. Кенет жездем - балдыз билесеңші - деп мені биге шақырып қасыма келді, әпкем мәз-мейрам сықылықтап күле береді "Макош жездеңмен билеші", деп олда қолымнан сүйреп ортаға шығарды. Мен билемедім. Ортаға шығып алып, екеуіне қалшыып қарап тұрдым да қойдым. Екеуі мені шырша секілді айнала қоршап билеп жүр. Дүниедегі ажырасу деген ұлы қылмыс болса, сол қылмысты бүркемелеп тұрған мына ессіз екі бейбаққа тағдырдың тағар өз айыбы, кесер өз үкімі бар еді, бірақ екеуі сол үкім оқылмас бұрын ессіз әуенге елітіп бәз-баяғыша билеп алғысы келгендей шыр көбелек айналады. Ызамның келгені сонша музыканы сөндіріп екеуін орындыққа отырғызып қойып ұрысқым келді. Тіпті ақыл айтқым келді.

Кенет, есіктің қоңырауы басылды. Жездем музыканы сөндірді де сыртқы есікті ашты. Орта жастағы әйел мен ер кісі ыңғайсыздана ішке енді. Ерлі-зайыптылар сияқты. Жүздерінде әлдеқалай уайымның табы білінеді, бірақ оны білдірмейміз дегендей екеуі де аздап миық тартып қояды. Әпкем оларды күліп қарсы алды. Танитын секілді. Жездем де жылыұшырап амандасып жатыр. Кісілер залға қарай өтті. Осы кезде әпкем маған қарап-далаға шығып ойнап кел - деді.

– Ойнап кел дегені нес, мен саған кішкентай баламын ба?

– Ойнап кел деймін - деп әпкемнің көзі ежірейіп, мені есікке қарай сүйрелей бастады

– Ас үйде отыра тұрайыншы дымымды шығармаймын - дедім жалынышты түрмен.

Әпкем менің білегімнен шап беріп ұстап- кетші бар өсек тыңдамай-деп сыртқы есіктен далаға бірақ шығарды. Қарсы алдымдағы есік тарс жабылса да, әлденеше уақыт жабық есік сыртынан тың тыңдамақ болдым. Бірақ онымнан түк шықпады.

Осы кезде мен, он төрт жастың соншалық, қиын да күрделі, ал кейде ең ақымақ жас екенін түсіндім, он төрт жаста мен өзімді ересек әрі ақыл-есім толысқан адам ретінде сезінсем де, менің он төрт жастағы ойыммен ешкім санаспайтынын, менің ақылымның үлкендерге керек емес екендігін түсініп ызам келді. Сөйте тұра ешкім мені бәз-баяғыша бала деп те есептемейтін. Он төрт жас, үлкендердің кейбір әңгімесін тыңдауға, ерлі-зайыптылардың өміріне араласуға, әрі-беріден соң, көсемсіп біруге ақыл айтуға соншалық қолапайсыз жас болса да, мен әпкем мен жездемнің шешіміне қарсыласып бақтым.

Осыларды да үлкен адам дейді-ау! Әйтпесе андағы қылықтарын қалай ұғуға болады. Биле дейді ғой өздерінше, тағы да ажырасамыз дейді. Екеуі де - жарымес. Екеуі де - ноқай. Осыларға баланың не керегі бар, өздері де бала секілді. Пфф....

-Жаңағы кісілер кімдер?

-Жұмыстағы менің бухгалтерім, қасындағы күйеуі.

-Олар не дейді?

-Не деуші еді....ажыраспаңдар - деп ақыл айтып кетті. Екеуі де біраз жылдан кейін сәби сүйген. Қазір ұлы студент.

Әпкемнің жүзін мұң торлап, дүниеге мағынасыз қарап отыр. Бір сәтте менің сұңғақ бойлы сұлу әпкем, әбден шөгіп, кішірейіп, бірнеше жылға есейіп кеткендей көрінді. Кекілі көзіне түсіп, жағын таянып, шай қасықпен ыдыстағы қоймалжың қаймақты араластыра берді.

-Жездем қайда кетті?

-Білмеймін....

Түннің жарымында мен әпкемнің жылаған даусынан ояндым. Жездем екеуі ұрсып жатыр екен. Апкем жатын бөлмесінен шығып, ас үйдің жарығын жақты. Қолдары дірілдей дәрі ішті, соңынан шашып-төгіп, шашалып отырып су ішті. Қыстығып тағы жылады. Мен залдың қиялай ашылған есігінен ас үйдегі апкеме сығалап қараймын. Әпкем жылаған сайын, менің де жанарыма жас айналады. Қасына жездем келді. Ол әпкемнің жанарына жанарын қадап ұзақ қарады. Көзіндегі жасын сұртті, шашынан сипады, ернінен сүйді, құшақтары айқасып бір адамға айналып ұзақ тұрды. Бірақ үндемеді. Екеуі де үндемеді. Өлде екеуі әлдене деп сыбырласты. Ас үйдің де, жатын бөлменің де жарығы сөнгенде, мен өзімнің залдың бір бұрышында жылап отырғанымды көрдім. Неге жылайтынымды өзімде білмеймін, әпкем мен жездемді аядым ба, әлде күндізгі "үйрек" деген сөзі есіме түсіп кетті ме, әлде көршінің баласы Елдосты енді қайтып көрмейтінімді ойладым ба, өксік ата жыладым. Жылап жатып ұйықтап қалдым.

Таң ата апкем мені ауылдың автобусына отырғызып жіберді, автобуста менің ызамды келтіріп Катя Лелдің «Так и быть, так и быть, не смогу тебя забыть» деген әні сырқала берді.

Бірақ бұл жолы менің көзімнен жас шықпады....

Жәудір НАРТАЙ

madeniportal.kz сайтынан алынды

УВЕЛИЧИВАЮТСЯ СУММЫ ВЫПЛАТ ИЗ ЕНПФ В СВЯЗИ С ДОСТИЖЕНИЕМ ПЕНСИОННОГО ВОЗРАСТА

Ключевые показатели ЕНПФ на 1 октября 2022 года

На 1 октября 2022 года на счетах вкладчиков Единого накопительного пенсионного фонда сформированы пенсионные накопления на сумму 14,1 трлн тенге. По сравнению с аналогичной датой прошлого года прирост пенсионных накоплений превысил 1 трлн тенге (или 7,8%).

97% накоплений казахстанцев сформировано за счет обязательных пенсионных взносов (ОПВ). На индивидуальных пенсионных счетах (ИПС) по ОПВ на 1 октября аккумулировано 13,7 трлн тенге (прирост за год составил 7,4%). Сумма пенсионных накоплений по обязательным профессиональным пенсионным взносам (ОППВ) составила 422,4 млрд тенге, увеличившись с 1 октября прошлого года почти на 21%. Наибольший прирост – более 90% за год – продемонстрировали накопления по добровольным пенсионным взносам (ДПВ), которые составили порядка 3,1 млрд тенге.

Сумма пенсионных взносов за девять месяцев 2022 года составила 1,2 трлн тенге, это на 29% или почти 278,5 млрд тенге выше показателя прошлого года. Надо отметить, что рост произошел по всем видам взносов.

Порядка 717 млрд тенге поступило на счета вкладчиков и получателей в виде чистого инвестиционного дохода.

Число индивидуальных пенсионных счетов

в ЕНПФ на 1 октября 2022 составило 12,0 млн единиц, 10,9 млн из которых – по обязательным пенсионным взносам. Количество счетов по ОППВ - 584 742 ед., 349 277 ИПС открыто по учету ДПВ.

С начала года ЕНПФ выплатил порядка 1,1 трлн тенге. Большую часть выплат составили единовременные пенсионные выплаты (ЕПВ) на улучшение жилищных условий и лечение – 879 млрд тенге – это более чем в два раза меньше, чем за аналогичный период прошлого года.

Выплаты по возрасту увеличились на 21 % и составили порядка 87 млрд тенге. Стоит отметить, что сумма средней ежемесячной выплаты по графику из ЕНПФ (в связи с достижением пенсионного возраста) составила 29 868 тенге, а максимальная сумма ежемесячной выплаты 707 326 тенге. Напомним, за этот же период прошлого года максимальная сумма ежемесячной выплаты составляла 673 643 тенге.

Также осуществлены выплаты по наследству – 47,6 млрд тенге, выплаты в связи с выездом на ПМЖ за пределы РК – 37,6 млрд тенге, выплаты по инвалидности - 1,8 млрд тенге, выплаты на погребение – 4,1 млрд тенге. В страховые организации переведено порядка 19,5 млрд тенге.

РЕАЛЬНАЯ ДОХОДНОСТЬ ПЕНСИОННЫХ НАКОПЛЕНИЙ В ДОЛГОСРОЧНОЙ ПЕРСПЕКТИВЕ ЯВЛЯЕТСЯ ПОЛОЖИТЕЛЬНОЙ

Как уже сообщалось, сумма пенсионных накоплений вкладчиков Единого накопительного пенсионного фонда на 1 октября 2022 года превысила 14,1 трлн тенге. Доля накопленного чистого инвестиционного дохода в пенсионных накоплениях с учетом осуществленных выплат в этой сумме составляет 36,7%.

Чистый инвестиционный доход, обеспеченный Национальным банком с 2014 года (окончания процесса объединения всех пенсионных активов в ЕНПФ), составил 6,8 трлн тенге.

Несмотря на волатильность финансовых рынков, характерную для 2022 года, за счет диверсификации инвестиционного портфеля пенсионных активов по инструментам, отраслям и валютам, в течение июля был заработан положительный инвестиционный доход по итогам девяти месяцев на счета вкладчиков и получателей распределен чистый инвестиционный доход в размере 716,8 млрд тенге. Доходность за последние 12 месяцев по пенсионным активам, обеспеченная Национальным Банком РК (с октября 2021 года по сентябрь 2022 года), составила 7,52 %.

Отметим, что пенсионные накопления – это долгосрочные инвестиции и анализировать размер инвестиционного дохода целесообразно за период не менее 1 (одного) года. Краткосрочные данные (еженедельные,

ежемесячные и т.д.) – не являются показательными, т.к. зависят от постоянных изменений рыночной конъюнктуры.

К примеру, накопленная доходность пенсионных активов за 5 лет составила 55,8% при накопленной инфляции 53,7%.

Если взять еще более долгосрочный период, то инвестиционная доходность со дня основания накопительной пенсионной системы (1998 год) на 1 октября 2022 года с нарастающим итогом составила 722,84% при инфляции за весь период 646,37%.

Таким образом, в средне- и долгосрочной перспективе обеспечивается положительная реальная (превышающая накопленную инфляцию) доходность пенсионных накоплений.

Вся система инвестиционного управления и учета пенсионных активов является прозрачной: каждый вкладчик имеет возможность видеть свой инвестиционный доход в личном кабинете на сайте enpf.kz или в мобильном приложении.

Информация по инвестиционному управлению пенсионными активами ЕНПФ и о финансовых инструментах, в которые размещены пенсионные активы ЕНПФ, публикуется на официальном сайте ЕНПФ (www.enpf.kz) в разделе «Показатели/Инвестиционная деятельность».

Много интересной и полезной информации на YouTube-канале БЖЗКЕНПФ.

УСЛУГИ ВЫСОКОЙ ВОСТРЕБОВАННОСТИ

Единый накопительный пенсионный фонд только за 9 месяцев текущего года (в период с 01.01.2022 по 01.10.2022) оказал своим вкладчикам 24,1 млн услуг. Из них в электронном формате оказано 16,5 млн, в автоматическом – 5,8 млн и в очном формате 1,2 млн услуг, то есть почти 93% от общего объема услуг оказаны дистанционно: на сайте либо в мобильном приложении ЕНПФ, а также в беззаявительном режиме.

Самой востребованной по-прежнему остается услуга по выдаче выписок о состоянии индивидуального пенсионного счета (ИПС). Их с начала года было выдано более 20,7 млн. Из них порядка 16,4 млн (или 79%) выдано в онлайн-формате и еще более 3,8 млн отправлено в автоматическом режиме на адреса вкладчиков и получателей, выбравших способ

информирования «электронная почта». Также в Личном кабинете, который есть как на сайте, так и в мобильном приложении ЕНПФ, вкладчики имеют возможность получать такие услуги в любое время и в любом месте как внесение изменений и дополнений в свои реквизиты, получение справки о наличии ИПС, подача заявления о назначении пенсионных выплат в связи с установлением инвалидности 1 или 2 группы бессрочно, а также по добровольным пенсионным взносам, отслеживание статуса заявления на выплату и многое другое.

Самой активной операцией в автоматическом режиме было открытие ИПС. Их за 9 месяцев 2022 годы было открыто свыше 475 тысяч.

Более 187 тысяч заявлений было принято ЕНПФ на выплату

пенсионных накоплений, в том числе в связи с бессрочной инвалидностью 1 и 2 групп. Это можно делать как в электронном формате, так и в офисах ЕНПФ.

Порядка 1,5 млн заявлений было принято от уполномоченных операторов на улучшение жилищных условий (1,03 млн заявлений) и лечение (более 420 тыс.)

По 2,5 тысячи заявлений отрабатано на перевод накоплений в компании по страхованию жизни и компании, управляющие инвестиционным портфелем.

Продолжает пользоваться популярностью и очное обслуживание. В 176 подразделениях ЕНПФ по всему Казахстану вкладчикам оказано 1,1 млн услуг, хотя это на 600 тысяч меньше, чем на этот же период прошлого года, что опять же говорит о популярности онлайн-услуг.

Напомним, что ближайшее к

вам отделение Фонда можно легко уточнить на сайте www.enpf.kz, либо в мобильном приложении БЖЗК/ЕНПФ.

Активно работают и отделы выездного обслуживания ЕНПФ, которые оказали порядка 67 тысяч услуг, из них 10,8 тысяч услуг оказано 4,5 тысячам человек из социально уязвимых слоев населения.

В рамках информационно-разъяснительной работы проведены 24,4 тыс. выездных презентаций, на которых присутствовали более 500 тыс. человек. К слову сказать, любая компания может подать заявку на проведение презентации с выездом. Для этого необходимо подать заявку, позвонив на call-центр по номеру 1418 или через сайт или мобильное приложение ЕНПФ.

Особое внимание ЕНПФ уделяет предоставлению качественных консультационных услуг и разви-

тию информационных каналов для вкладчиков и получателей Фонда. На 1 октября 2022 года количество обращений вкладчиков по каналам обратной связи составило 661,4 тыс.

Получить консультацию вкладчики и получатели ЕНПФ могут в call-центре по номеру 1418 (звонок по Казахстану бесплатный), на корпоративном сайте www.enpf.kz, в мобильном приложении БЖЗК/ЕНПФ, посредством чат-бота в WhatsApp и Viber по номеру +7 777 000 14 18 и на официальных страницах ЕНПФ в социальных сетях Instagram, Facebook, ВКонтакте, Twitter, Telegram, Одноклассники.

Количество материалов, размещенных в СМИ по сообщениям ЕНПФ за 9 месяцев составило 26,4 тыс., в которых были даны пояснения по всем вопросам, касающимся пенсионной системы.

СОБАКА ДРУГ ЧЕЛОВЕКА

ПЕС НЕДЕЛЮ СИДЕЛ ОДИН В КВАРТИРЕ

По сообщению источника: Личный архив, пес неделю сидел один в квартире в Москве и звал на помощь. Хозяин не вернулся из больницы, и теперь пожилому псу ищут дом. Всю жизнь Коржик прожил с хозяином. Коржику около 10 лет, и всю жизнь он прожил с любимым хозяином, но недавно человека не стало. Питомца забыли в квартире и вспомнили только через неделю, когда тот стал громко выть. Соседи вызвали службу отлова, которая доставила осиротевшую собаку в муниципальный приют «Кожухово».

«И вот он один из 3000 забытых и никому не нужных, когда-то был любим, – говорит одна из его кураторов Светлана. – Он очень грустит, скулит и плачет в одиночестве в вольере изолятора».

Домашним собакам в приюте особенно трудно. А таким – возрастным, не имеющим густой шерсти и отчаянно нуждающимся в общении с человеком – тем более, считают волонтеры.

По словам кураторов, Коржик – прекрасный и спокойный пес, ласковый и добрый. Хорошо ходит на поводке, привит и кастрирован. У него есть небольшие проблемы с кожей: нужен апоквел. Волонтеры надеются найти дом для Коржика.



Бейсенбі - Четверг, 10 қараша

**ҚАЗАҚСТАН**

06.05, 03.30 «Жәдігер»
06.25, 10.00, 13.00,15.00, 17.00, 20.00, 01.35 Ақпарат
07.00 «Таңшолпан»
10.10, 18.00 Т/х «Жүректегі күз»
12.00, 02.25 «Өмір көркем»
13.10 Т/х «Күйеу бала-2»
14.10, 17.15 «Қызық екен...»
15.15 «Тіршілік»
15.45 Т/х «Бақытсыздар бағы»
17.15, 03.15 «Ауылдастар»
20.35 «Ашық алаң»
21.30 «Жүрегімнің жаунары»
22.30 Телехикая «Бауырлар»
23.20 «1001 түн»
00.40 «Сана»

**ХАБАР**

05.00 «Қызық таймс»
06.00, 17.00 «Бегом за день-гами»
07.00 «Оян!»
10.00 «Менің өмірім»
10.30 «Одна книга»
10.35 Мультсериал
11.00, 20.00 Т/х «Гүлдер жыламайды»
12.00, 21.00 Т/х «Мелек»
14.00 «АйнаLine»
14.55, 23.00 Сериал «Кто ты?»
18.00 Новости
19.00 Қорытынды жаңалықтар

**АСТАНА**

06.00 Т/х «Фазилет ханым»
07.00 М/с «Маша и медведь»
09.20, 21.00 Т/х «Дастан»
10.25 Т/х «Жетім жүрек-2»
11.30, 23.50 «Шырмалған шындық»
13.30 «Айтарым бар»
14.40, 01.40 «Окно жизни»
17.40 «Кішкентай келін»
17.00 «Жұрттың балалары»
19.00 «Көру керек»
20.00 «Astana Times»
21.55 Т/х «Жетім жүрек 2»
23.50 «Шырмалған шындық»
03.20 «Мариям»

**ЕВРАЗИЯ**

06.00 «Той базар»
07.00 «П@утина»
08.00 «Қайырлы таң Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро Казахстан!»
10.00 «Жить здорово»
10.50 «На самом деле»
12.00, 02.25 Сериал «Триггер»
13.05 «Дом с лилиями»
14.10 «Новости»
14.20 «Жаңалықтар»
14.30 QOSLIKE
18.30, 03.45 Басты жаңалықтар
19.00 «KOREMIZ»
20.00 Главные новости
20.35 Т/с «Крепкие орешки»
00.45 Т/с «Ментовские войны-3»
02.00 «Вепрь»

**КТК**

07.05 «КТК қоржынынан»
07.20 Кешкі жаңалықлар
07.50 «Жат туыстар»
09.30 Вечерние новости
10.10, 00.00 Х/ф «Близнец»
12.10 «Бедная Саша»
14.20 «Верни мою любовь»
16.20, 02.30 «Ээкира»
17.30 Т/х «Жүрегімнің иесі»
19.30, 04.00-04.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.15 Астарлы ақиқат
21.00 Вечерние новости
21.40 Х/ф «Бедная Саша»
01.40 Х/ф «Страший следователь»

Жексенбі - Воскресенье, 13 қараша

**ҚАЗАҚСТАН**

06.00, 03.30 Әнұран
06.05 «Жәдігер»
06.30 Ақпарат
07.00, 03.00 «Күй-керуен»
07.30 Д/ф «Дәуір даналары»
08.20 «Ақсауыт»
08.45, 22.00 «Көңіл толқыны»
10.00, 18.00 «Жүректегі күз»
12.00 М/ф «Ойыншықтар хикаясы-2»
13.30 «Оралу»
15.15 «Талант Арғынғалидің» концерті
17.25 «Әйел әлемі»
20.00 «Апта»
20.50 «Нартәуекел» телевикторина
22.30 Телехикая «Бауырлар»
23.30 «Әзіл әлемі»
00.30 «Апта»
01.20 «Ақсауыт»
01.40 «Жер бетіндегі киелі мекендер»
02.25 «Әйел әлемі»

**ХАБАР**

05.00, 01.00 ҚР әнұраны
05.00 «Қызық таймс»
06.00 «Сезімді қайтейін»
08.00 Кәсіпқой бокс
10.00 «Спорт тайм»
10.30 «Помощь в дом»
11.30 «Өке бақыты»
12.30 «Балақай»
13.10 М/ф «Принцесса лягушка: тайна волшебной комнаты»
14.35 М/с «Невероятные приключения Нильса»
15.00 Т/х «Шах сарайының құпиялары»
17.00 «Дүлдүлдер дүбірі»
17.30 «Жеті қазына»
19.30 «Жұп-жұбымен»
21.00 «7 күн»
21.40 «Отдел журналистских расследований»
22.15 «Культурный контекст»
23.15 Мегахит «Безумный куш»

Жұма - Пятница, 11 қараша

**ҚАЗАҚСТАН**

06.00, 03.30 Әнұран
06.05 «Жәдігер»
06.25, 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 20.00, 01.35 Ақпарат
07.00 «Таңшолпан»
10.10, 18.00 «Жүректегі күз»
12.00 «Өмір көркем»
13.10, 21.30 Т/х «Жүрегімнің жаунары»
14.10 «Бірегей»
15.15 Жаңа Қазақстан
15.45 «Бақытсыздар бағы»
17.15, 03.00 «Ауылдастар»
20.30 «Ашық алаң»
22.30 Телехикая «Бауырлар»
23.20 «Көңіл толқыны»
00.00 «Парасат майданы»
00.35 «Сана»
02.10 Өмір көркем

**ХАБАР**

05.00, 01.00 ҚР Әнұраны
05.00 «Қызық таймс»
06.00, 17.00 «Бегом за деньгами»
07.00 «Оян!»
10.00 «Өнеге»
10.30 «Бір кітабым»
10.35 «Невероятные приключения Нильса»
11.00, 22.00 «Гүлдер жыламайды»
12.00, 20.00 «Мелек»
14.00 «Айналайн»
15.00 Сериал «Кто ты?»
18.00 Новости
19.00 Қорытынды жаңалықтар
23.00 Мегахит «Исчезнувшие»

**АСТАНА**

06.00 Т/х «Фазилет ханым»
07.00 Мультфильм «Маша и медведь»
09.20, 21.00 Т/х «Дастан»
10.20 «Жетім жүрек -2»
12.00 Шырмалған шындық
13.30 «Айтарым бар»
14.40 Президент пәрмені
14.50 «Окно жизни»
17.10 Жұрттың балалары
17.40 «Кішкентай келін»
19.00 Көру керек
20.00 «Астана таймс»
21.55 «Жетім жүрек-2»
23.50 Х/ф «Шырмалған шындық»
01.15 Т/с «Окно жизни»
03.15 Т/х «Мариям»

**ЕВРАЗИЯ**

06.00 «Той БАЗАР»
07.00 «П@утина»
08.00 «Қайырлы таң,Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово»
10.55 «На самом деле»
12.00 Сериал «Триггер»
13.10 Сериал «Дом с лилиями»
14.10 «Новости»
14.20 «Жаңалықтар»
14.30 «Кослайк»
18.30 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Көреміз»
20.00 «Главные новости»
20.35 «Поле чудес»
22.00 «Затыщие»
00.30 «Фантастика»
03.00 Жаңалықтар
03.10 «Ұшқалақ»
03.25 «Басты жаңалықтар»

**КТК**

07.00 ҚР Әнұраны
07.05 «КТК қоржынынан»
08.00 «Жат туыстар»
09.40 Вечерние новости
10.20 Близнец
12.10 «Бедная Саша»
14.20 «Верни мою любовь»
16.30 «Ээкира»
17.30 Т/х «Жүрегімнің иесі»
19.30 Кешкі жаңалықтар

**АСТАНА**

06.00 Т/х «Фазилет ханым»
07.00 Мультфильм «Маша и медведь»
09.20, 21.00 Т/х «Дастан»
10.20 «Жетім жүрек-2»
12.00 «Жұлдызбысың»
13.00 Алдараспан
16.10 «Родной ребенок»
19.10 «Почти мачо»
21.55 «Жетім жүрек-2»
23.50 Х/ф «Коктейль для звезды»
01.50 Х/ф «Мәңгі өмір сүргің келсе»

**ЕВРАЗИЯ**

06.00 «Той БАЗАР»
07.50 «Воскресные беседы»
08.00 «Поехали»
09.00 «Повара на колесах»
10.00 «Қаймақ»
10.35 «Бывших не бывает»
15.45 «Х-фактор»
16.50 «Батя»
18.30 «Добрый вечер.Казахстан!»
20.00 «Грани» Прямой эфир

20.00 Дау-дамайсыз
20.35 «КТК- web »
21.00 Вечерние новости
21.40 «Лютый»
02.00 «Старший следователь»
03.25 «Дау-дамайсыз»
04.00 «КТК-web»
04.20, 04.30 КТК қоржынынан

**ЖЕТИСҮ**

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
8.50 «Спорт-тайм»
09.00 Жаңалықтар (Алматы облысы)
09.30 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.00 Новости (Алматы облысы)
10.30 Новости (Жетісу облысы)
11.00 «Әсем әуен»
11.30 «Қасиетті Қонаев»
12.00 «Бір туған» телехикаясы
12.45 «Әсем әуен»
13.00 Д/ф «Мәдени байлықтар»
13.15 «Спорт-тайм»
13.30 «Сегодня»
14.00 «Әсем әуен»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир/
15.15 Ауа райы, роликтер
15.20 «Спорт-тайм»
15.30 Жаңалықтар
15.45 «Әсем әуен»
16.00 Новости
16.20 «Әсем әуен»
16.30 Новости
16.45 «Спорт-тайм»
17.00 «Шашу»/тікелей эфир/
18.00 «Бүгін»
18.40 «Әсем әуен»
19.00 «AgroLife»
19.30 Д/ф «Әйгілі режиссер»
20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы)
20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы)
21.00 Итоговые новости (Алматинская область)
21.30 Итоговые новости (Область Жетысу)
22.00 «Бір туған» телехикаясы
100-серия
22.45 «Әсем әуен»
23.00 Жаңалықтар (Алматы облысы)
23.30 Жаңалықтар (Жетісу облысы)

**31 КАНАЛ**

05.58 ҚР Әнұраны
06.00 Инфонмбюро
07.00 «Тансәрі»
09.00, 00.20 «Анупама»
10.00 «Маша и медведь»
11.30 «Невиновный» сериал
13.00 Х/ф «Бесстрашная гиена-2»
15.10 Х/ф «Шестой день»
18.00 «Хитмэн агент - 47»
20.00 Информбюро
21.00 Х/ф «Я робот»
23.20 Т/х «Зейнеп»
01.10 «31 әзіл»
02.20 Паутина
03.10 «1001 әзіл»
04.30 What's up?
05.00 Ризамын

**7 КАНАЛ**

06.00, 05.00 «Қуырдақ»
06.10, 12.30 Т/х «Пәленшеевтер»
07.15, 01.00 Т/Х «Арам ақша. Адал махаббат»
09.00, 17.20 Сериал «Женский доктор»
10.10, 19.30 Сериал «Сольннчный ноябрь»
14.00, 23.00 Т/х «Жалдамалы әйелдер»
15.00, 21.40 Т/х Бұл өмірде»
15.40, 22.20
16.10, 00.00 Сериал «Дылды»
18.30 «Айбат»
19.00 «Студия-7»
19.30 Х/ф «Плохая соседка»
03.00 Жайдарман
04.00 Т/Х «Япырай»

**КТК**

07.00 ҚР Әнұраны
07.05 «Ән мен әнші»
08.10 «Озат отбасы»
09.00 «Юморина»
11.20 «Чужая сестра»
15.00 «Өнерде 40 жыл»
17.00 «Кейс» мелодрама
21.00 «Портрет недели»
22.00 «Невеста моего друга»
00.10 Мелодрама «Верни мою любовь»
02.00 Т/х «Аталар сөзі»
03.00 «Озат отбасы»
03.45, 04.20 «КТК қоржынынан»

**ЖЕТИСҮ**

07.05 «Әсем әуен»
09.00 Жаңалықтар (Алматы облысы)
09.30 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.00 Новости (Алматы облысы)

Сенбі - Суббота, 12 қараша

**ҚАЗАҚСТАН**

06.00, 03.40 Әнұран
06.05 «Жәдігер»
06.30 «Күміс көмей»
07.15, 20.00, 01.15 Ақпарат
07.50, 02.45 «Зинһар»
08.35, 15.30 «Көңіл толқыны»
09.25 «Тіршілік»
09.55 «Ырыстың қазығы»
10.00,18.00 Т/х «Жүректегі күз»
12.00 «Әзіл әлемі»
14.00 М/ф «Ойыншықтар хикаясы-3»
16.20 «Соңғы алма»
16.45 «Нартәуекел»
20.30 «Құс қанат ғұмыр» концерт
22.30 Т/Х «Бауырлар»
23.30 К/ф «Оралу»
01.40 Д/ф «Жер бетіндегі киелі мекендер»
02.30 Соңғы алма

**ХАБАР**

05.00, 01.00 ҚР Әнұраны
05.00 «Қызық таймс»
06.00 Концерт
08.00 Мегахит «Исчезнувший»
10.00 «Спорт әлемі»
10.30 Д/ф «Көмбе»
11.00 Заезжай и живи
12.00 «Дарын»
13.00 М/ф «Принцесса лягушка»
14.30 М/с «Невероятные приключения Нильса»
15.00 «Шах сарайының құпиялары»
16.30 «Алаш ақтандақтары»
17.30 Айтыс «Асыл домбыра»
19.00 Мейрамбек Беспавевпен «Covershow»
21.00 «7 күн»
21.40 «Не хабар»
22.40 Д/ф «Бұл осылай болған еді»
23.15 Мегахит «Ночная прогулка»

**АСТАНА**

06.00 Т/х «Фазилет ханым»
07.00 Мультфильм «Маша и медведь»
09.20, 21.00 Т/х «Дастан»
10.20 Жетім жүрек-2
12.00 «Жұлдызбысың»
14.00 «Алдараспан»
17.30 «Бақыт құшағында»
18.10 «Той жыры: Беркут и Аиша»
18.40 «Жұлдызбысың»
20.00 «Сапар таймс» апталық-сараптамалық
21.55 Т/х «Жетім жүрек-2»
23.30 «Көру керек!»
01.00 Х/ф «Келинка тоже чело-век»

**ЕВРАЗИЯ**

06.00 «Той БАЗАР»
07.30 «П@утина»
08.30 «Проют»
09.30 Х/ф «Синдбад. Пираты семи штормов»
11.25 Сериал «Затишье»
14.00 «Любовь матери»
18.30 «Айна»
19.00 Х/ф «Х фактор»
20.00 Сериал «Бывших не бывает»
00.50 «Волчий остров»
02.45 «Что?Где? Когда?»

**КТК**

07.00 ҚР Әнұраны
07.05 Т/х«Үлкен үй-2»
07.40 «Озат отбасы»
08.30 «КТК web»

10.30 Новости (Жетісу облысы)
11.00 «Мамандық маңызы»
11.30 «Әсем әуен»
12.00 М/ф «Блинки Билл»
13.00 «Әсем әуен»
13.30 «Қазақстанда жасалған»/«Сделано в Казах-стане»
14.10 «AgroLife»
14.30 «Ән тыңдайық»
15.00 «Малейн ханшайым» ертерісі
16.00 «Әсем әуен»
17.00 «Қазақ үні»
17.30 «Мамандық маңызы»
18.00 «Жаңа Қазақстан»
18.30 «Олжа»
19.00 Д/ф «Голливуд жұлдыздары»
19.30 «ЭКО-рейд»
20.00 «Әсем әуен»
20.30 Апта /қаз/
21.30 Апта /рус/
22.20 «Көңіліңнен гүл тергем» концерті

**31 КАНАЛ**

05.58 ҚР Әнұраны
06.00, 03.30 « Әзіл студио»
07.00, 00.30 «Тамаша лайф»
08.00, 02.30, 05.00 «31 әзіл»

09.00 «Вечерние новости» (по-втор)
09.40 «Юморина», шоу-программа
11.10 «Лютый» остросюжетный детектив
15.30 Т/х «Аталар сөзі»
17.00 «Ты только верь»
21.00 «Чужая сестра»
00.50 «Верни мою любовь»
02.30 «Аталар сөзі»
03.35, 04.20 «Озат отбасы»

**ЖЕТИСҮ**

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
8.50 «Спорт-тайм»
09.00 Жаңалықтар (Алматы облысы)
09.30 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.00 Новости (Алматы облысы)
10.30 Новости (Жетісу облысы)
11.00 «Әсем әуен»
11.30 «AgroLife»
12.00 Д/ф «Джеки Чан»
13.00 Д/ф «Мәдени байлықтар»
13.15 «Спорт-тайм»
13.30 «Әсем әуен»
14.30 «Бүгін»
15.00 «Аю терісіндегі ханзада» ертерісі
16.00 «Әсем әуен»
17.00 «Шашу»/тікелей эфир/
18.00 «Жаңа Қазақстан»
18.30 Д/ф «Әйгілі режиссер»
19.00 «Әсем әуен»
20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы)
20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы)
21.00 Итоговые новости (Алматинская область)
21.30 Итоговые новости (Область Жетысу)
22.00 «Қазақстанда жасалған»/«Сделано в Казах-стане»
22.40 Д/ф «Әлем ғажайыптары»
23.00 Жаңалықтар (Алматы облысы)
23.30 Жаңалықтар (Жетісу облысы)

**31 КАНАЛ**

05.58 ҚР Әнұраны
06.00, 01.00, 03.00 «Әзіл студио»
06.30 Х/ф «Любовь не спомить»
09.30 «Готовим с Адель»
10.00 «Алдараспан»
12.40 «Замуж в 30»
14.50 Х/ф «Я робот»
17.30 Х/ф «Камуфляж и шпио-наж»
19.30 Х/ф «Мстители: финал»
23.10 «Bizdin show»
00.00 «What's up?»
02.00 «Тамаша лайв»
04.00 «1001 әзіл»
04.30 «Ризамын»

**7 КАНАЛ**

06.00, 05.00 «Қуырдақ»
07.00, 01.30 «Жайдарман»
08.30, 01.00 «Құтты қонақ»
09.00 «Гадалка»
09.40 «Регина+1»
10.30 «Орел и решка»
11.30 «Смеяться разрешается»
13.40 «Ән салшы Роза»
16.30 Сериал «Испарвленному верить. Паутина»
21.00 Шоу «Битва поколений!»
22.40 Х/ф «Стукач»
03.00 Т/х «Япырай»
04.00 «Тамаша»

08.30 «Күліп ал»
09.00 «Телебинго»
09.25 «Готовим с Адель»
10.00 Х/ф «В поисках иyeti»
12.00 Х/ф «замуж в 30»
14.10 «Комуфляж и шпионаж»
16.20 «Мстители:финал»
20.10 Х/ф «Охотник на мон-стров»
22.10 «Алдараспан»
01.30, 05.30 «What's up?»
04.00 1001 әзіл
04.30 Ризамын

**7 КАНАЛ**

06.00, 05.00 «Қуырдақ»
06.10 «Ән салшы Роза!» концерт
08.40 «Құтты қонақ»
09.10 «Смеяться разрешается»
11.30 Шоу «Битва поколений»
13.10 Т/х «Бастык боламын»
14.20 Берекелі мереке
17.30 «Стукач»
20.00 Сериал «Земное прятя-жение»
00.10 Берекелі мереке
01.50 Жайдарман
03.00 «Япыр ай»
04.00 «Тамаша»
05.00 «Қуырдақ»

КОНФЕРЕНЦИЯ

«МЕНИҢ АТЫМ ҚОЖА» ПОВЕСІНЕ – 65 ЖЫЛ!

**БИЫЛ БАЛАЛАР ӘДЕБИЕТІНІҢ АТАСЫ БЕРДІБЕК СОҚПАҚБАЕВТІҢ АТЫ АҢЫЗҒА АЙНАЛҒАН ТУЫН-
ДЫСЫ «МЕНИҢ АТЫМ ҚОЖА» ПОВЕСІНЕ 65 ЖЫЛ ТОЛДЫ. БҰЛ ШЫҒАРМАНЫ ОҚЫМАҒАН БАЛА, ОСЫ
ШЫҒАРМА ЖЕЛІСІНЕ ТҮСІРІЛГЕН ФИЛЬМДІ КӨРМЕГЕН ҚАЗАҚ ЖОҚ ШЫҒАР...**

Айтулы шығарманың мерейто-
йына орай қалалық орталық балалар
кітапханасы «Менің атым Қожа» ат-
ты оқырман конференциясын өткізіп,
оған №2 орта мектептің 6 «Б» сы-

ныбынан құралған «Бәйтерек» тобы
мен «Дарын» тобы қатысты.
Шара Б.Соқпақбаевтің өмір
жолы мен шығармашылығына көз
жүгіртуден басталып, ары қарай

оқырмандармен қызықты ойын-
дар ойнатылды. Балалар «Менің
атым Қожа» повесінің желісі бойын-
ша түрлі ұяшықтардағы сұрақтарға
жауап беріп қана қоймай, көрініс те

көрсетіп, фильмдегі «Саржайлау»
мен «Туған ел» әндерін шырқады.
Оқырман конференцияның соңында
сайысқа қатысқан әр топ арнайы
дипломдармен марапатталды.
Оқырман конференциясын өт-
кізудегі басты мақсат: Бердібек
Соқпақбаевтің «Менің атым Қо-
жа» повесін оқырмандар арасын
да насихаттау, оларды кітап оқуға
шақыру, кітапханаға тарту. Сондай-
ақ балалардың интеллектуалды қа-
білеттерін жетілдіріп, оларды алғыр
әрі өжет болуға тәрбиелеу.

**М. САПБЕК,
Талдықорған қалалық
орталық балалар кітапханасының
кітапханашысы.**



БЖЗҚ-ДАН ЗЕЙНЕТ ЖАСЫНА ЖЕТУІНЕ БАЙЛАНЫСТЫ БЕРІЛЕТІН ТӨЛЕМДЕРДІҢ СОМАЛАРЫ АРТУДА БЖЗҚ-НЫҢ 2022 ЖЫЛҒЫ 1 ҚАЗАНДАҒЫ НЕГІЗГІ КӨРСЕТКІШТЕРІ

2022 жылдың 1 қазанындағы жағдай бой-
ынша, Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры
салымшыларының шоттарында 14,1 трлн
теңге зейнетақы жинақтары қалыптасты. Өт-
кен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырсақ,
зейнетақы жинақтарының өсімі 1 трлн
теңгеден (немесе 7,8 %) асты.

Қазақстандықтардың жинақтарының
97% міндетті зейнетақы жарналары (МЗЖ)
есебінен қалыптастырылды. МЗЖ бойынша
жеке зейнетақы шоттарында (ЖЗШ) 1 қазанға
13,7 трлн теңге жинақталған (бір жылдағы
өсім 7,4% құрады). Міндетті кәсіптік зейне-
тақы жарналары (МКЗЖ) бойынша зейнетақы
жинақтарының сомасы өткен жылдың 1
қазанынан бастап 21% ұлғайып, 422,4 млрд
теңгені құрады. Ең үлкен өсімді – бір жыл-
да 90% астам – ерікті зейнетақы жарналары
(ЕЗЖ) бойынша жинақтар көрсетті, олар ша-
мамен 3,1 млрд теңгені құрады.

2022 жылдың тоғыз айында салымшы-
лардың шоттарына жалпы көлемі шамамен
1,2 трлн теңге зейнетақы жарналары түсті, бұл
өткен жылдың сәйкес кезеңіндегі көрсеткіш-
тен 29% немесе 278,5 млрд теңгеге көп. Өсім
жарналардың барлық түрі бойынша болғанын
атап өту керек.

Салымшылар мен алушылардың шотта-
рына таза инвестициялық табыс түрінде ша-
мамен 717 млрд теңге түсті.

2022 жылдың 1 қазанына БЖЗҚ-дағы жеке

зейнетақы шоттарының саны 12,0 млн бірлікке
жетті. Оның 10,9 млн – міндетті зейнетақы
жарналары (МЗЖ) есебінен ашылды. МКЗЖ
бойынша қалыптасқан шоттар – 584 742 бірлік
болса, ЕЗЖ есебінен қалыптасқан ЖЗШ саны
349 277 бірлікке жетті.

Жыл басынан бері БЖЗҚ өз салымшылары-
на 1,1 триллион теңгеден асатын сома төледі.
Оның басым бөлігін тұрғын үй жағдайын жақ-
сарту және емделу мақсаттарына арналған
біржолғы зейнетақы төлемдері (БЗТ) құрады
– 879 млрд теңге. Бұл өткен жылдың сәйкес
кезеңімен салыстырғанда екі еседен көп
көлемге артық.

Жасы бойынша төлемдер 21% ұлғайып,
шамамен 87 млрд теңгені құрады. Айта кету
керек, БЖЗҚ-дан кесте бойынша орташа айлық
төлем сомасы (зейнет жасына толуына байла-
нысты) 29 868 теңгені, ал ай сайынғы төлемнің
ең жоғары сомасы 707 326 теңгені құрады.
Естеріңізге сала кетейік, өткен жылдың осы
кезеңіндегі ай сайынғы төлемнің ең жоғары со-
масы 673 643 теңге болды.

Сондай - ақ, мұрагерлік бойынша төлемдер
– 47,6 млрд теңге, ҚР шегінен тыс тұрақты
тұруға кетуге байланысты төлемдер – 37,6
млрд теңге, мүгедектік бойынша төлемдер
– 1,8 млрд теңге, жерлеуге төлемдер – 4,1
млрд теңге жүзеге асырылды. Сақтандыру
ұйымдарына шамамен 19,5 млрд теңге ауда-
рылды.

АҚПАРАТТЫҚ ХАБАРЛАМА

ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖИНАҚТАРЫНЫҢ НАҚТЫ КІРІСТІЛІГІ ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ ТАЛДАУ БОЙЫНША ОҢ НӘТИЖЕГЕ ИЕ

Осыған дейін хабарлағанымыздай,
Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры
салымшыларының зейнетақы жинақта-
рының сомасы 2022 жылғы 1 қазанға 14,1
трлн теңгеден асты. Осы сомадан жүзеге
асырылған төлемдерді ескергендегі
зейнетақы жинақтарындағы жинақталған
таза инвестициялық кірістің үлесі 36,7% -
құрайды.

2014 жылдан бастап Ұлттық банк
қамтамасыз еткен таза инвестициялық
кіріс (барлық зейнетақы активтерін БЖЗҚ-
ға біріктіру үрдісінің аяқталуы) 6,8 трлн
теңгені құрады.

2022 жылға тән қаржы нарығының
құбылмалылығына қарамастан, зейнетақы
активтерінің инвестициялық портфелін
құралдар, салалар және валюталар бой-
ынша әртараптандыру есебінен шілде
айында тоғыз айдың қорытындысы бой-
ынша оң инвестициялық кіріс алынды.

Салымшылар мен алушылардың шот-
тарына 716,8 млрд теңге мөлшерінде
таза инвестициялық кіріс есептелді.
Зейнетақы активтері бойынша ҚР Ұлттық
Банкі қамтамасыз еткен соңғы 12 айдағы
кірістілік (2021 жылғы қазаннан 2022 жылғы
қыркүйекке дейін) 7,52 % құрады.

Айта кету керек, зейнетақы жинақтары
– бұл ұзақ мерзімді инвестициялар және
инвестициялық кірістің мөлшерін кемінде
1 (бір) жыл кезеңінде талдау орынды.
Қысқа мерзімді деректер (апта сайынғы,

ай сайынғы және т.б.) – айқын нәтиже
көрсетпейді, өйткені, ол нарықтың үнемі
құбылмалылығына тәуелді.

Мысалы, зейнетақы активтерінің 5
жыл ішіндегі жинақталған кірістілігі 55,8%,
жинақталған инфляция 53,7% – құрады.

Егер одан да ұзақ мерзімді кезеңді
алсақ, онда жинақтаушы зейнетақы жүйесі
құрылған күннен бастап (1998 жыл) 2022
жылғы 1 қазандағы инвестициялық кірістілік
өсу қорытындысымен 722,84% болды. Ал
бүкіл кезеңдегі инфляция – 646,37%.

Осылайша, орта және ұзақ мерзімді
талдауда зейнетақы жинақтарының оң
нақты (жинақталған инфляциядан асатын)
кірістілігі қамтамасыз етілді.

Инвестициялық басқарудың және зей-
нетақы активтерін есепке алудың барлық
жүйесі ашық болып табылады: әрбір са-
лымшы өзінің инвестициялық табысын
enpf.kz сайты немесе ұялы қосымшадағы
Жеке кабинеттен көре алады.

БЖЗҚ зейнетақы активтерін инвес-
тициялық басқару жөніндегі және БЖЗҚ
зейнетақы активтері орналастырылған
қаржы құралдары туралы ақпарат БЖЗҚ
ресми сайтындағы (www.enpf.kz) «Көр-
сеткіштер/Инвестициялық қызмет»
бөлімінде жарияланады.

БЖЗҚ ЕНПФ YouTube арнасынан көп-
теген қызықты әрі пайдалы ақпараттарды
таба аласыз.

ҚОР ҚЫЗМЕТТЕРІ ЖОҒАРЫ СҰРАНЫСҚА ИЕ

Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы
қоры ағымдағы жылдың 9 айында
ғана (01.01.2022-01.10.2022 жыл-
дар аралығында) өз салымшылары-
на 24,1 млн қызмет көрсетті. Оның
ішінде электрондық форматта – 16,5
млн, автоматты форматта – 5,8 млн
және күндізгі форматта – 1,2 млн
қызмет көрсетілді. Қызметтердің
жалпы көлемінің 93% жуығы
қашықтан: БЖЗҚ сайтында неме-
се ұялы қосымшасында, сондай-ақ
өтінішсіз режимде көрсетілді.

Жеке зейнетақы шотының (ЖЗШ)
жай-күйі туралы үзінді көшірме беру
– бұрынғысынша ең сұранысқа ие
қызмет. Жыл басынан бері 20,7 млн-
нан астам үзінді көшірме берілді.
Оның 16,4 млн. жуығы (немесе
79%) онлайн-форматта беріліп, 3,8
млн. астамы «Электрондық пошта»
ақпараттандыру тәсілін таңдаған
салымшылар мен алушылардың
мекенжайларына автоматты ре-
жимде жіберілді. Сондай-ақ БЖЗҚ

сайтында да, ұялы қосымшасында
да бар Жеке кабинетте салымшы-
лар өз деректемелеріне өзгерістер
мен толықтырулар енгізу, ЖЗШ
бар екендігі туралы анықтама алу,
1 немесе 2 топтағы мүгедектіктің
мерзімсіз уақытқа белгіленуіне бай-
ланысты зейнетақы төлемдерін
тағайындау туралы өтініш беру
сияқты қызметтерді кез келген
уақытта және кез келген жерде
алуға мүмкіндігі бар. Сондай-ақ
ерікті зейнетақы жарналары бой-
ынша, төлемге өтініш мәртебесін
қадағалау және тағы басқа көптеген
қызметтерге қол жеткізе алады.

Автоматты режимдегі ең бел-
сенді операция ЖЗШ ашу болды.
2022 жылдың 9 айында 475 мыңнан
астам шот ашылды.

БЖЗҚ зейнетақы жинақтары
төлеміне қатысты 187 мыңнан астам
өтініш қабылдады. Оның ішінде
1 және 2 топтағы мүгедектіктің
мерзімсіз уақытқа тағайындалуына

байланысты өтініштер де бар. Мұны
электронды форматта да, БЖЗҚ
кеңселерінде де ресімдеуге болады.

Тұрғын үй жағдайларын жақ-
сартуға (1,03 млн өтініш) және ем-
делуге (420 мыңнан астам) уәкілетті
операторлардан шамамен 1,5 млн
өтініш қабылданды

Жинақтарды өмірді сақтандыру
компаниялары мен инвестициялық
портфельді басқаратын компа-
нияларға аудару туралы 2,5 мың
өтініштен өңделді.

Күндізгі қызметтің де танымал-
дығы бәсеңсіген жоқ. БЖЗҚ-ның
бүкіл Қазақстан бойынша 176
бөлімшесінде салымшыларға 1,1
млн қызмет көрсетілді, дегенмен
бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен
салыстырғанда 600 мыңға аз,
бұл тағы да онлайн-қызметтердің
танымалдылығын көрсетеді.

Естеріңізге сала кетейік, сізге
жақын Қор бөлімшесін www.enpf.kz
сайтынан немесе БЖЗҚ/ЕНПФ ұялы

қосымшасында оңай нақтылауға бо-
лады.

БЖЗҚ-ның барып қызмет көрсету
бөлімдері де белсенді жұмыс
істеуде. Олар 67 мыңға жуық қызмет
көрсетті, оның ішінде 10,8 мың
қызмет халықтың әлеуметтік осал
тобына жататын 4,5 мың адамға
көрсетілді.

Ақпараттық-түсіндіру жұмысы ая-
сында 24,4 мың көшпелі тұсаукесер
өткізілді. Оған 500 мыңнан астам
адам қатысты. Айтпақшы, кез кел-
ген компания көшпелі тұсаукесер
өткізуге өтініш бере алады. Ол
үшін 1418 нөмірі бойынша байла-
ныс орталығына қоңырау шалу не-
месе БЖЗҚ сайты немесе ұялы
қосымшасы арқылы өтініш беру
қажет.

БЖЗҚ Қор салымшылары
мен алушылары үшін сапалы
кеңес беру қызметтерін көрсетуге
және ақпараттық арналарды
дамытуға ерекше назар ауда-

рады. 2022 жылдың 1 қазанына
салымшылардың кері байланыс ар-
налары бойынша өтініштерінің саны
661,4 мыңды құрады.

БЖЗҚ салымшылары мен алу-
шылары байланыс орталығының
1418 нөмірі бойынша қоңырау ша-
лып (Қазақстан бойынша қоңырау
шалу тегін) немесе www.enpf.kz
корпоративтік сайты арқылы кеңес
ала алады. Сонымен қатар, БЖЗҚ/
ENPF ұялы қосымшасында, +7 777
000 14 18 нөмірі бойынша WhatsApp
және Viber чат-боты арқылы,
Instagram, Facebook, ВКонтакте,
Twitter, Telegram, Одноклассики
әлеуметтік желілеріндегі БЖЗҚ рес-
ми парақшаларында да кеңес алу
қызметі қолжетімді.

Ағымдағы жылдың 9 айында
БАҚ-та БЖЗҚ хабарламалары бой-
ынша 26,4 мың материал жария-
ланды. Онда зейнетақы жүйесіне
қатысты барлық мәселелер бойын-
ша түсініктемелер берілді.

ӘДЕБИ КЕШ

«АХМЕТ ТАҒЫЛЫМЫ»

Биыл XX ғасырдың басында демократиялық бағыттағы зиялылардың көшін бастаушылардың бірі, Алаш партиясы мен Алаш автономиясын құруда басты рөл атқарушылардың бірегейі, ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлының туғанына 150 жыл.

Бүгінде аталмыш тұлғаның айтулы мерейтойы ЮНЕСКО көлемінде тойлануда. Қазақстан бойынша ұлт ұстазының тағылымы мол ғұмырын дәріптеу мақсатында түрлі ғылыми кон-

ференциялар, дөңгелек үстелдер, түрлі іс-шаралар өткізілуде. Соның бірі, Алаш зиялысы, ұлы ұстаз Ахмет Байтұрсынұлының 150 жылдығына орай, қалалық орталық бала-

лар кітапханасында Бақтыбай Жолбарысұлы атындағы № 18 орта мектеп-лицейінің 8 «Ә» сынып оқушыларының қатысумен «Ахмет тағылымы» тақырыбында әдеби кеш өтті.

Кештің мақсаты – қазақ тарихында орны айрықша тұлға Ахмет Байтұрсынұлының халықтық тәлім-тәрбиелік ойларының негізінде оқушылар бойына адамгершілік, ұлтжандылық, отансүйгіштік қасиеттерді дарыту.

Ақын, қоғам қайраткері, педагог-ұстаздың құнды мұраларын дәріптеп, жас ұрпақты ұлттық рухта тәрбиелеу.

Кеш барысында ұлт ұстазының өмірі мен шығармашылығына шолу жасалып, Ахмет Байтұрсынұлының ұлт болашағы мен бостандығы, азаттығы жолындағы жанкешті еңбегі жайында ой өрбітіліп, түркі әлеміне ортақ тұлғаның өмірінен үлгі-өнеге алудың маңыздылығы айтылды. Алаш ардақтысының бай мұрасын дәріптеуге арналған бұл жиында оқушылар да қалыс қалмай, ақын өлеңдерін мәнерлеп оқыды.

Ахмет Байтұрсынұлының есімі тарихта қазақ тіл білімі мен әдебиетінің және қазақ журналистикасының негізін қалаушы ретінде ғана емес, қазақ жазуының реформаторы, алғашқы қазақ әліпбиінің авторы, қазақ руханияты тарихындағы аса ірі тұлға ретінде мәңгі қалмақ. Оның ғұлама ғибраты өміршеңдігін жоғалтпақ емес.

С.ЫНТЫМАҚ,
Талдықорған қалалық орталық балалар кітапханасының бөлім меңгерушісі.

СЕМИНАР

ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ БЕЛСЕНДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР



АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ БІЛІМ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ЖЫЛДЫҚ ЖОСПАРЫНА СӘЙКЕС ҚАРАСАЙ АУДАНЫ ШАМАЛҒАН АУЫЛЫНЫҢ ӘЛЖАН БҰҚАРБАЙҚЫЗЫ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ОРТА МЕКТЕБІНДЕ «ШЕТЕЛ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ БЕЛСЕНДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР» ТАҚЫРЫБЫНДА «CASE STUDY» ҮЛГІСІНДЕ ОБЛЫСТЫҚ СЕМИНАР ӨТКІЗІЛДІ.

Семинарға Қонаев қаласы, Еңбекшіқазақ, Іле, Жамбыл, Талғар, Ұйғыр, Райымбек, Кеген, Балқаш аудандарынан келген жетпіске жуық тіл маманы қатысты. Әлжан Бұқарбайқызы атындағы қазақ орта мектебінің тәжірибелі ұстазы Бағдагүл Дәулетбакова мен жас маман Айгерім Арғынбаева, Белинский ОМ келген Лиза Кульбосинова мен жас маман Гүлсім Ниязбаева, Қарасай батыр ОМ келген тәлімгер Ақмарал Нұрмағамбетова мен тәлім алушы Раура Жансүгірова тәлімгер мен тәлім алушы болып дуэт сабақтар өткізді. Келесі сабақты Керімбеков ОМ келген Ербол Нұрлан, Ұлан ОМ ағылшын пәнінің мұғалімі Жібек Жолышева, Алмалыбақ ОМ ағылшын тілі пәнінің мұғалімі Алмагүл Изгенова сабақ өткізді.

Семинардың II бөлім тәжірибелік алаңында Ұлан ОМ мен Керімбетов ОМ ағылшын тілі пәні мұғалімдері Рабиға Аблаева, Орынжан Сазанбаева «Белсенді оқыту әдіс-тәсілдерді» қолдана отырып, ағылшын тілі пәні мұғалімдерінің пәндік құзіреттілігін арттыру» шебер сынып, Үшқоңыр ОМГ Меруерт Хамитова мен Жармұхамбет ОМ назира Коккузова «Оқуға құштар мектеп» жобасы аясында оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыру» тақырыбында кітапханада тренинг өткізді.

Семинар соңында мәжіліс залына жиналған қонақтар тренинг, дебат, коучинг және ашық сабақтардан алған әсерлері туралы ойларын ортаға салып, семинардың жоғары деңгейде

өткендігі туралы пікірлерін, жылы лебіздерін білдірді.

Семинарға қатысушы Ботагоз Неспбаева өз ойымен бөлісті.

«Қарасай ауданы, Шамалған ауылының Әлжан Бұқарбайқызы атындағы қазақ орта мектебінде «Case study» үлгісінде өткізілген облыстық семинарға қатыстым. Тәжірибелі ұстаздар «My country. Daily life and shopping» тақырыбы бойынша тәлімгер мен тәлім алушы болып дуэт сабақ өткізді. Сабақта көптеген жаңа әдіс-тәсілдер мен веб-сайттарды ұтымды қолдана отырып білім алушылардың белсенділігі мен қызығушылығын арттырды. Сабақтан кейін мәжіліс залында ұстаздар презентация қорғап, кері байланыс жасалды. Семинар өте жоғары дәрежеде өтті, тәжірибе алмасып, білім қоржынымыз толып қайттық».

Семинарға қатысып, сабақта шетел тілін оқытудағы белсенді әдіс-тәсілдерді ұтымды қолданып, тренинг, дебат, коучинг және ашық сабақтар өткізген ұстаздар арнайы сертификаттармен және алғыс хатпен марапатталды. Мектеп директоры облыстық семинарды жоғары деңгейде ұйымдастырғандарға ризашылығын білдірді.

Семинарды өткізудегі басты мақсат – ағылшын тілі пәні мұғалімдерінің кәсіби шеберлігін шыңдауда іс-тәжірибе алмасу, әдістемелік көмек беру.

Г. КАТУБАЕВА,
Әлжан Бұқарбайқызы атындағы қазақ орта мектебінің директоры.
С. НАЗИКЕНОВА,
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі.

МАМАН МІНБЕРІ

ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ

Балабақша тәрбиешісі болу – жауапкершілігі жоғары мамандық. Себебі баламен жұмыс жасау шыдамдылықты, жан-жақтылықты талап етеді. Өр баланың мінезіне, ой-өрісіне қарап қарым-қатынас орнату тәрбиешінің басты міндеті. Заман талабына сай түрлі тәжірибеден өткен білім беру тәсілдер пайда болуда. Соның бірі – ойын технологиясы.

Педагогикалық ойын технологиясы – педагогикалық процесті әртүрлі педагогикалық ойындар түрінде ұйымдастыру. Бұл ойын іріктеу, әзірлеу, ойындарды дайындау, балаларды ойын қызметіне қатыстыру, ойынды қорытындылау бағыттары бойынша өткізіледі.

Бұл тәжірибе әр баланың қабілетін айқындап, баланың жалығып кетпей білім алуына ықпалы зор. Ойын технологиясының басты мақсаты – мектепке дейінгі және балалардың даму деңгейін толыққанды мотивациялық негізін қалыптастыру үшін, дағдылар мен қызмет шарттарына байланысты жұмыс істеу. Осы мақсаттарды ескере отырып өзім де балалармен жұмыс жасаудың әлдеқайда оңай болатынына көзім жетті. Ойын технологиясы балаларға өте қызықты. Не нәрсені үйреткенде бала ойын арқылы жеткізгенді тез қағып алады, бойына сіңіреді.

Ойын әдетте, балалардың жеке бастамасы, сондықтан педагогтың басшылығы ойын технологиясын ұйымдастырудың талаптарына сәйкес болуы тиіс:

1. Ойынды таңдау – өз рұқсатын талап ететін тәрбиелік міндеттерге байланысты, бірақ, балалардың мүдделерін және қажеттіліктерін қанағаттандыру құралы болуға тиіс (балалар қызығушылық танытып, ойынға белсенді әрекет етеді және нәтижесін алады);

2. Ұсыныс – ойын проблемасы құрылады. Оны шешу үшін түрлі ойын міндеттері: қағидалары мен іс-қимыл техникасы ұсынылады;

3. Ойынды түсіндіру – қысқа, анық, тек балалардың қызығушылығы пайда болғаннан кейін айтылады;

4. Ойын жабдықтары – ойынның мазмұнына барынша сәйкес келуі тиіс;

5. Ұжымдық ойынды ұйымдастыру – әрбір бала өзінің белсенділігін және ұйымдастырушылық біліктілігін танытуына болады. Осылайша, ойын міндеттері тұжырымдалады. Балалар ойын барысында қарай жеке-жеке, жұппен немесе топтармен, ұжыммен жұмыс істей алады.

6. Ойынның жағдайын дамыту – мынадай қағидаттарға негізделеді: балаларды ойынға тарту, мәжбүрлеудің болмауы; ойын қарқынын ұстап тұру;

7. Ойынның аяқталуы – нәтижелердің талдануы нақты өмірдегі іс жүзіне бағытталуы тиіс

Ойын сабақтар өте жанды, эмоциялық қолайлы психологиялық жағдайда, ізгілікті, еркіндікті, теңдікті талап етеді. Пассивті балаларды оқшаулауды қажет етпейді. Ойын технологиясы арқылы балаларда өзіне деген сенімділік пайда болады. Тәжірибе көрсеткендей, мектепке дейінгі балалар ойын жағдайға жақындатылған шынайы өмір сүру жағдайларын, кез келген қиындықтарға әрекет ете отырып, материалды оңай меңгереді.

Александра ЗАКИРОВА,
«Ален» жекеменшік балабақшасының тәрбиешісі.

ЭКОЛОГИЯ

ТАБИҒАТ ПЕН АДАМ ЕГІЗ ҰҒЫМ

Табиғат – адам баласының тіршілік тынысы әрі таусылмас қазынасы. Адам баласының тұтынып жатқын азығы да, жұтып жатқан ауасы дерлік сайып келгенде адамзатқа берілген табиғат тартуы.

Қазіргі таңдағы өзекті проблемалардың бірі табиғат қорларында бұрын-соңды болмаған антропогендік өзгерістерге ұшырап отыруы. Олардың ең бастысы – әлемдік климаттағы өзгерістер. Күн мен жел энергиясы сарқылмайтын қор болғанымен, өнеркәсіптің қарқынды дамуына байланысты ауаға зиянды газдар, шаңдар көтеріп, адамдардың денсаулығына қауіп төндіруде. Осы мәселенің алдын алу біздің басты мақсатымыз. Мысалы: орман тек қана құрылыс материалы ретінде емес, ол ауа райын реттеуші, ылғал көзі, дәрі дермек, аң мен құстың мекені, топырақты қорғаушы және адам үшін денсаулық кепілі екенін ескеру қажет. Күнделікті ауа-райын бақылап отыру құрғақшылықтың әсерінен бола-

тын өрттің алдын алу да біздің мақсатымыз. Орман күтушісі ретінде табиғатты қорғауды жүзеге асырудың негізгі бағыттарын ұсынатын болсам:

1. Жеделенген өндіріс орындары мен өнеркәсіптерді, агроэкологиялық кешендерді игеруде қазіргі заманғы ғылым мен техника жаңалықтарын пайдалану. Өндіріске аз қалдықты немесе қалдықсыз технологияны енгізу;

2. Экологиялық заңдардың орындалуын үнемі қадағалау;

3. Ірі құрылыстарды, өнеркәсіп кешендерін т.б. объектерді салуда экологиялық сараптама жасау;

4. Табиғатты қорғау мәселелерін шешу жолдары, оның барысы туралы үнемі үгіт насихат және ақпарат жүйесін ұйымдастыру.

Жоғарыда аталған шараларды жүзеге асыру – әрбір азаматтың міндеті мен борышы болып саналады. Сонда ғана біз туған жеріміздің табиғатын өз қалпында сақтап қалуға немесе қайта түлетуге үлес қоса аламыз.

Болат НҮСІПОВ,
Жоңғар Орман шаруашылығы коммуналдық мемлекеттік мекемесінің орман күтушісі.

ВСТРЕЧА С БИЗНЕСМЕНАМИ АЗЕРБАЙДЖАНА

КАК ПЕРЕДАЕТ ПРЕСС-СЛУЖБА ВЕДОМСТВА, НА ПЛОЩАДКЕ АЛМАТИНСКОЙ ПАЛАТЫ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ СОСТОЯЛАСЬ ВСТРЕЧА С АЗЕРБАЙДЖАНСКИМИ БИЗНЕСМЕНАМИ.

Азербайджанская компания Caspian Energy Club – крупная и динамично развивающаяся региональная организация, объединяющая в своих рядах более 5000 компаний и организаций из 50 стран мира, осуществляющих свою деятельность (или имеющих намерение) на территории государств каспийско-черноморского и балтийского регионов.

«Если есть представители бизнеса Казахстана, которые хотят выйти на наш рынок, мы можем им в этом помочь. Если у казахстанских предпринимателей есть проблемы у нас на рынке мы сможем сопроводить бизнес. Наше название Energy for business означает энергия помощи для бизнеса», – рассказал представитель компании Телман Алиев.

Заместитель директора палаты предпринимателей города Алматы Акеркин Эралиева рассказала гостям о деятельности НПП «Атамекен».

«Национальная палата объединяет все ассоциации, которые

только есть в Казахстане, мы объединяем весь бизнес. В связи с геополитической ситуацией в Украине Казахстан стал мощным транзитом для товаров соседних стран. Тюркским странам: Казахстану, Турции, Азербайджану стоит объединиться в расширении экономических возможностей. Сегодня мы договорились о проведении совместных мероприятий о развитии нетворкинга поиска потенциальных партнеров для азербайджанских компаний», – подчеркнула Акеркин Эралиева.

В 2021 году импорт товаров в Азербайджан составил \$11,7 млрд. Основными поставщиками товаров являются Россия (17,7%), Турция (15,8%), Китай (14%), Германия (5,4%) и Украина (4%). Казахстан, по данным азербайджанской таможенной статистики, занимает лишь 20-е место среди основных экспортёров товаров на рынок Азербайджана.

Объём импорта из Казахстана в 2021 году составил \$95,4 млн. При



этом по казахстанской статистике экспорт РК в Азербайджан в 2021 году составил \$287,9 млн, сообщает эксперт АО «Институт экономических исследований» (ERI).

Взаимная торговля в 2022 году. В 3,1 раза вырос товарооборот между Казахстаном и Азербайджаном за 6 месяцев 2022 года – взаимная торговля составила \$194,1 млн (рост в 3,5 раза), из которых \$155,4 млн экспорт из РК, остальные \$38,7 млн – импорт в РК (рост в 2,2 раза).

В ходе встречи стороны дого-

ворились, что компания Energy for business будет поддерживать инициативы алматинской палаты предпринимателей по развитию женского предпринимательства. Представители компании примут участие в форуме «Женский бизнес».

Справочно:

Caspian Energy Club был основан в июне 2002 года. Основные цели компании:

– Активное участие в диалоге бизнес-власть (B2G) в рамках организуемых CEO Lunch, бизнес-

форумов, круглых столов, отраслевых комитетов и рабочих групп;

– Систематическое изучение проблем и предложений представителей иностранного и местного бизнеса и доведения этой информации до Высшего руководства страны, в том числе до представителей Администрации Президента, правительства, парламента и госструктур, курирующих экономический блок;

– лоббирование и продвижение компаний, а также их товаров и услуг каспийско-черноморского и балтийского региона и далеко за его пределами;

– поддержка и продвижение на информационном уровне проектов, способствующих созданию благоприятного инвестиционного и бизнес-климата, а также лоббирование внедрения цифровой экономики, инновационных и экологически чистых технологий во всех секторах экономики;

– реализация различных информационных проектов, способствующих поддержке и развитию малого и среднего бизнеса, а также созданию диалога между представителями МСБ и крупного бизнеса.

Ш. ХАМИТОВ.

ГЕНДЕР

СЛЕДУЕТ ОБЕСПЕЧИТЬ МАКСИМАЛЬНУЮ ПОДДЕРЖКУ

Понятие «гендерное равенство» появилось благодаря экспертам ООН, и сейчас его активно обсуждают не только развитых странах, но и в развивающихся государствах третьего мира. Гендерное равенство – один из важнейших аспектов жизни в демократических западных странах, где женщины и мужчины получают равные возможности и обязанности в различных сферах жизни. Независимо от пола, гражданам предоставляются одинаковые права при трудоустройстве, они успешно сочетают семейную жизнь и карьеру.

Современный гендерный подход становится сложнейшим социокультурным конструктором, отображающим различия между людьми, разными в поведении, социальной роли, эмоциональных и ментальных характеристиках. Согласно данному подходу, под гендером обычно понимают модель социокультурных отношений между женщинами и мужчинами в различных институциях современного общества.

И в нашей республике в этом важном вопросе ведется активная работа и принимаются комплексные меры. Этому свидетельствует высказывания Главы государства в своих выступлениях. Так, Президент Республики Казахстан К.К.Токаев в своем Послании народу Казахстана «ЕДИНСТВО НАРОДА И СИСТЕМНЫЕ РЕФОРМЫ – ПРОЧНАЯ ОСНОВА ПРОЦВЕТАНИЯ СТРАНЫ» 1 сентября 2021 года подчеркнул: «В начале лета в соответствии с моим Указом Правительством утвержден Комплексный план по защите прав человека. Этот важный документ закладывает долгосрочную институциональную основу дальнейшего совершенствования системы защиты прав человека в Казахстане. После принятия Комплексного плана

началась активная работа по обеспечению гендерного равенства. В этой связи следует обеспечить максимальную поддержку экономических и политических позиций женщин в обществе. За эту работу отвечает Администрация Президента. Следует также внести изменения в Концепцию семейной и гендерной политики».

Особенности В 70-х годах XX столетия гендерное равенство воспринималось только как получение женщинами равноправия в политической, социальной и экономической жизни, и отсутствие дискриминации представительниц прекрасного пола по отношению к мужчинам. Концепция Гендерное равенство, особенности которого прописаны в нормативных актах ООН, предусматривают, что народы отдельно взятых стран должны пересмотреть «устаревшие» ценности и взгляды. К примеру, это могут быть традиции, касающиеся рассмотрения женщины в качестве «хранительницы домашнего очага», матери и жены, проводящей свободное время на кухне и занимающейся воспитанием детей.

Самал КАЛИМОЛДИНОВА,
судья Талдыкорганского городского суда.

СУД РАССМОТРЕЛ ДЕЛО

БЛАГОДАРЯ ЮРИСТАМ ПАЛАТЫ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬНИЦА ВЫИГРАЛА СУД. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЯ ЧЕРЕЗ СУД ПЫТАЛИСЬ ОБЯЗАТЬ ВЕРНУТЬ ГРАНТОВЫЕ СРЕДСТВА, ПОЛУЧЕННЫЕ НА РАЗВИТИЕ БИЗНЕСА.

ЗАЩИТИЛИ ИНТЕРЕС ПРЕДПРИНИМАТЕЛЯ

Алматинка Лолита Таратина в 2020 году оставила работу фитнес-тренером, прошла обучение и начала развивать собственный бизнес. Благодаря НПП «Атамекен» она получила профессию визажиста и подала документы на грант от государства для развития собственного дела, – сообщает пресс-служба РПП города Алматы.

«После окончания курсов нам предложили написать бизнес-план, открыть ИП и поучаствовать в конкурсе на государственный грант. Мною были выполнены все условия, и я выиграла грант и открыла мобильную студию визажа, чтобы женщины могли продолжать получать эту элитную услугу, но по минимальной цене. Так как что мы исключили стоимость аренды, рассмотрели возможность выезжать на дом и так далее», – говорит Лолита Таратина.

Однако из-за пандемии и ограничений деятельности бизнес пришлось закрыть:

«Работали с удовольствием, но время берет свое. Ситуация была достаточно сложная. Выйти на какой-то уровень хотелось, но, к сожалению, не удалось. Многие пострадали из-за этой ситуации, тем более начинающие предприниматели как мы».

Спустя время Лолита Таратина получила исковое заявление о возврате ранее полученных средств на развитие бизнеса. Предприниматель написала заявление о пересмотре и немедленно обратилась за помощью в Палату предпринимателей города Алматы.

«Когда к нам обратилась предприниматель, мы незамедлительно начали изучать документы. Решить спор в ме-



диативном порядке уже не могли, так как дело ушло в суд. Разобравшись во всех обстоятельствах, юристам РПП удалось доказать невиновность предпринимателя», – поделился начальник отдела защиты предпринимателей Айдын Аирбеков.

Суд указал уполномоченному органу на его ошибку в части частичного исполнения им условий договора, так как сначала спорный вопрос необходимо было решить с предпринимателем без привлечения суда.

«Я очень признательна «Атамекену», директору и юристу, за то, что меня выслушали и оказали мне содействие. Такая поддержка вселила в меня уверенность, что все будет хорошо», – рассказала предприниматель.

Ш. ХАМИТОВ.

МАТЕРИАЛДЫҚ ТӨЛЕМ

318 МЫҢ ТЕҢГЕ АЛАТЫН БОЛДЫ

Елімізде олимпиада жеңімпаздары мен жүлдегерлеріне және әлем чемпионы атанған спортшыларға берілетін ай сайынғы материалдық төлем мөлшері өсті. Бұл туралы спорт және дене шынықтыру істері комитетінің баспасөз қызметі мәлім етті.

Чемпион атанған спортшылар өмір бойына ай сайын 318 мың теңгеден алып отырады.

«Қазақстандық спортшылар мен жаттықтырушыларға олимпиада, паралим-

пиада, сурдлимпиада ойындары жеңімпаздары мен жүлдегерлеріне және олимпиадалық спорт түрлері бойынша әлем чемпиондарына өмір бойы берілетін ай сайынғы қамсыздандыру мөлшері өсті. Аталған төлем осыған дейін 24 айлық есептік көрсеткішті (76 380 теңге) құрап келген. Биыл министрліктің Үкіметке

жасаған ұсынысы қолдау тауып, ай сайынғы қамсыздандыру көлемі 100 АЕК-ке дейін (318 000 теңге) артты», – делінген хабарламада.

Сондай-ақ ресми ақпаратта айтылғандай аталған төлемді алу үшін спортшылар мен бапкерлердің сала бойынша 20 жыл еңбек өтілі болуы тиіс.

«Бұл өзгерістер тек

спортшыларды ғана емес олардың бапкерлеріне де қатысты. Яғни олимпиада, паралимпиада, сурдлимпиада ойындарының жеңімпаздары мен жүлдегерлерін және олимпиадалық спорт түрлері бойынша әлем чемпиондарын тәрбиелеген бапкерлері де өмір бойы алатын ай сайынғы қамсыздандыруға құжаттар тапсыра алады», – дейді комитет қызметкерлері.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ЕРЕЖЕСІЗ ЖЕКПЕ-ЖЕК

АЗИЯ ЧЕМПИОНАТЫ ӨТТІ

Тәжікстан астанасы Душанбе қаласында ММА бойынша Азия чемпионаты өтті. Азия біріншілігіне 18 елден келген 200 шақты спортшы қатысты. Қазақстаннан бұл додаға ұлтық құраманың 37 спортшысы аттанды.

Қазақстан құрамасы 7 алтын, 8 күміс және 10 қола жүлдеге ие болды.

Жастар арасында 61,2 келі салмақта финалдық белдесуде Адэль Махаметова (Алматы облысы) өзбек спортшысы Зебинисо Отакулованы үшінші раундта техникалық нокаутпен аяқтап, Қазақстан қоржынына алғашқы алтынды салды.

Жастар арасында 56,7 келіге дейінгі салмақта Ерсұлтан Шакенбай (Астана қ.) финалдық белдесуде төрешілердің шешімімен моңғолиялық Отгонбаатар Болтбаатарды жеңіп, спорттық мансабындағы тағы бір алтынды қанжығасына байлады. Айта кетейік, Ерсұлтан 16-17 жас аралығындағы жасөспірімдер, 18-20 жас аралығындағы жастар арасында әлем чем-



пионы, Орталық Азия, Еуропа чемпионы, ал енді Азия чемпионы атағын да бағындырды.

83,9 келіге дейінгі орта салмақта (жастар) финалда екі қазақстандық – Денис Черепенко

(Жамбыл облысы) мен Диас Осер (Алматы қ.) кездесті. Үш раунд бойы белдесіп, Диас Осер бірауыздан жеңіске жетіп, ММА бойынша Азия чемпионы атанды. Черепенко екінші орынды иеленді.

Жастар арасында 65,8 келі салмақта Самғат Шабдан (БҚО) төрешілердің шешімімен тәжікстандық Умронжон Мансуровтан ұтылып, күміс жүлдегер атанды.

Ересектер арасында 10 қазақстандық спортшы Азия чемпионатының «алтынына» таласты.

47,6 келіге дейінгі салмақтағы алғашқы белдесуде екі қазақстандық қыз – Түймегүл Жүніс (Шымкент) пен Қымбат Ахмет (Түркістан облысы) кездесуі тиіс еді. Бірақ қыздар жекпе-жексіз жеңіс тұғырын былайша бөлісті: Ахмет чемпион атанды, Жүніс екінші орынды иеленді.

52,2 келі салмақта Ерулан Қабдулов (Атырау облысы) тәжікстандық Исрофил Толибзодамен кездесті. Үш раундтың қорытындысы бойынша төрешілер жеңісті қазақстандыққа берді.

Дәл осы салмақта қыздар арасында Ма-

тильда Бачурина (Ақмола облысы) Бахрейн атынан шыққан Айза Рамоспен кездесті. Бачурина қолға ауырту әдісіне түсіп, екінші орын алды.

Қыздар арасында 56,7 келіге дейінгі салмақта Әйгерім Төреханова (Шымкент қ.) Бахрейн атынан шығатын бразилиялық Фабиола Сильвадан техникалық нокаутпен ұтылып, күміс жүлдегер атанды.

Қыздар арасында 65,8 келіге дейінгі салмақта Мөлдір Әшірбекова (Алматы облысы) Бахрейн спортшысы Сабрина де Соузадан жеңіліп қалды.

70,3 келіге дейінгі салмақта Белгібай Әділбек (Түркістан облысы) тәжікстандық Масуд Одинаевқа есе жіберіп, екінші орынды иеленді.

Жартылай орта салмақта 77,1 келіге дейінгі салмақта өнер көрсеткен Досжан Кенжебаев (Алматы облысы) төрешілердің шешімімен Рамазан Гитиновтен ұтылып, күміс жүлдегер атанды.

93 келіге дейінгі салмақта Алик Домнич (Астана) Анвар Лангарчиевті сөзсіз жеңіп, Азия чемпионы атанды.

120,2 келіден жоғары салмақ дәрежесінде өнер көрсеткен Расул Хатаев (Маңғыстау облысы) тәжікстандық Шақрух Фатоевты қылқындыру әдісімен жеңіп, алтын жүлде алды.

Қазақстан құрамасы командалық есепте жастар және ересектер арасында екінші орынды иеленді.

ШОРТ-ТРЕК

АЛҒАШҚЫ КЕЗЕҢДЕ КҮМІС АЛДЫ

КАНАДАНЫҢ МОНРЕАЛЬ ҚАЛАСЫНДА ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН ШОРТ-ТРЕКТЕН БИЫЛҒЫ ӘЛЕМ КУБОГІНІАЛҒАШҚЫКЕЗЕҢІМӘРЕСІНЕ ЖЕТТІ. КОМАНДАЛЫҚ ЭСТАФЕТАДА ФИНАЛҒА ШЫҚҚАН ҚАЗАҚСТАН ЕРЛЕР ҚҰРАМАСЫ КҮМІС ЖҮЛДЕГЕ ҚОЛ ЖЕТКІЗДІ.

Бес мың метр қашықтыққа жарысуда Қазақстан құрамасының шорт-трекшілері биыл Бейжіңде өткен қысқы Олимпия ойындарының жеңімпазы мен жүлдегерлері – Канада (Олимпиада чемпионы), Корея (күміс) және Италия (қола жүлдегер) спортшыларымен сайысқа түсті. Үздіктермен бір деңгейде өнер көрсеткен жерлестеріміз мәре сызығын екінші болып қиып, Әлем кубогінің күміс жүлдегері атанды (7:07.972). Бас жүлдені Корея құрамасы жеңіп алды. Олардың уақыт көрсеткіші – 7:01.850. Қола жүде Канада спортшыларына бұйырды. Ал Қазақстан мен Канада спортшыларына қарсы ойын ережесін бұзғаны үшін Италия құрамасы жарыстан шеттетілді.

Айта кетейік, шорт-тректен алғашқы Әлем кубогінде Қазақстан құрамасы сапынан Абзал Әжғалиев, Нұртілек Қажығали, Әділ Ғалиахметов пен Денис Никиша өнер көрсетті. Әлем кубогінің екінші кезеңі 4-6 қараша күндері АҚШ-тың Солт-Лейк-Сити қаласында өтеді.

ЧЕМПИОНАТ

СУ ДОБЫНАН ЖАРЫС

7-14 қараша күндері Таиландтың Самутпракан қаласында су добынан Азия чемпионаты өтеді. Ерлер арасындағы сайыста Қазақстан мен жарыс қожайындарынан бөлек, Иран, Сингапур, Қытай, Кувейт, Жапония, Гонконг, Оңтүстік Корея және Жапония құрамалары күш сынасады.



Спорттың бұл түрінде Қазақстанның жеңіспен өрілген бай дәстүрі барын жанкүйерлер жақсы біледі. Әсіресе біздің жігіттер Сары құрлықта өтетін жарыстарда алдарына жан салмай жүр. Атап айтсақ, осы күнге дейін жеті мәрте алауы тұтанған жазғы Азия ойындарының алтауында отандастарымыз алтын тұғырға көтерілді. Тек 2006 жылы Дохада ұйымдастырылған Азиадада Қытай мен Жапонияны алға жіберіп, үшінші орында қалып қойды. 1995-2016 жылдар аралығында жалауы желбіреген Азия чемпионаттарында 4 алтын, 2 күміс және 1 қоланы олжалады. Одан бөлек, Олимпия ойындарында төрт рет бақ сынады. Ең үздік көрсеткіші – 2000 жылы Сидней Олимпиадасында тоғызыншы орынды иеленуі. Тоғыз рет әлем чемпионатында бой көрсетті. Алайда Еуропа мен Американың мықты командаларының қарқынына төтеп беру мүмкін болмады.

Еліміздің әйелдер құрамасының да жетістігі аз емес. Олар 2010, 2014 және 2018 жылдары өткен Азия ойындарында күміс медаль иеленді. Бірнеше рет Сары құрлық біріншілігінде жүлдегерлер санатына қосылып, Олимпиада мен әлем чемпионаттарында өнер көрсетті. Ғасырлар тоғысында Сиднейде алауы тұтанған төрт жылдықтың басты додасына алтыншы орынды еншіледі. Әзірге бұрымдыларымыздың ең үздік нәтижесі осы. Биыл Самутпраканда Таиланд, Өзбекстан, Қытай, Сингапур, Жапония, Оңтүстік Корея және Қазақстан ватерполшылары сайысқа түседі.

Ерлер мен әйелдер арасында өтетін қос жарыста 2023 жылдың 14-30 шілдесі аралығында өтетін әлем чемпионатының жолдамалары сарапқа салынады.

КАРАТЭ

ПАРА СПОРТШЫЛАР ЕЛГЕ ОРАЛДЫ

ЕЛОРДАЛЫҚТАР БЕРГАМО ҚАЛАСЫНАН ЖЕҢІСПЕН ОРАЛҒАН ПАРА КАРАТЭШІЛЕРДІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ӘУЕЖАЙДАН ҚАРСЫ АЛДЫ.



Жанкүйерлер қос алтын иеленген астаналық пара спортшыларды құшақ жая қарсы алып, ерекше құрмет көрсетті.

«Ең алдымен қолдау білдірген жақындарыма, достарыма, жанкүйерлеріме алғыс білдіремін. Бұл үлкен жеңістерге жол ашатын жетістік деп білемін. Арман-мақсатымыз қашанда осындай ірі халықаралық жарыстардың ареналарында көк байрағымызды желбіретіп, биіктен көріну», – деді әлем чемпионатының жеңімпазы Дидар Мұхамеджанов.

Дүниежүзілік дода Италияның Бергамо қаласында өткен еді. Жарысқа әлемнің 16 елінің спортшылары қатысты.

Жарыс қорытындысы бойынша, каратэнің ката түрінен көру қабілеті зақымданған спортшылар санатында жерлесіміз Ләззат Жүсіпова қарсыластарынан озық болды. Ал тірек-қимыл аппараты зақымданған спортшылар санатында отандасымыз Дидар Мұхамеджанов әлем чемпионы атағын иеленді.

Енді ұлттық құрама спортшылары желтоқсан айында өтетін Ташкент қаласындағы Азия чемпионатында бақ сынайды.

ПСИХОЛОГИЯ

ФРЕЙЛИНГ ЗАҢЫН БІЛЕСІЗ БЕ?

Бәріміз басқадан әйтеуір бір нәрсе күтеміз. Мысалы: әйелге күйеуінің назары, махаббаты, балаға ата-анасының мақтау сөзі. Әке-шешеге ұл-қыздарының үмітін ақтағаны, ер-азаматқа әйелінің құрметі, бағынғаны сатушыға сатып алушының сұранысы қажет. Ал сізге кімнен не қажет?

Қажеттілігі орындалмай қалса адам ашуланады, ренжиді, көңіл күйі болмайды, тіпті, ұрысып керіседі. Соныңда міндетсінеді. Осыдан кейін «Мақта қыз» ертегісіндегідей «Сен маған бірінші жалырақ бер, сосын сүт берем», «Сен су әкел бер, содан кейін жалырақ берем» дегендей, бір-бірінен алым күту, «бергенін» қайтару басталады. Мүмкін бұл өмірдің «Сыйға – сый, сыраға – бал» дегенге ұқсайтын бір заңы шығар.

Бірақ өмірдің «Фрейлинг» деп аталатын заңы да бар екенін көпшілік біле бермесе керек. Егер осы заңның қағидаларымен өмір сүретін болсаңыз, ренжуді, өкінішті, ашуды ұмытасыз. Жаныңыз сыртқы әлеммен үйлесім тауып, нағыз ләззатты сезінесіз. Бәрінен де ойыңыздағы орындалып, қажеттіліктеріңізге оңай қол жеткізесіз. Рас, фрейлинг заңымен өмір сүрсеңіз, сізге жұмысты, көршіні, жан жарды, достарды өзгертудің қажеті болмайды. Өйткені сіздің оларға қарым-қатынасыңыз өзгереді. Нәтижесі ұзақ күттірмейді, таң қалдырады.

Бұл заң туралы белгілі эзотерик Вадим Зеландтың кітаптарында көп кездеседі. Вадим Зеландтың тілімен айтқанда, фрейлинг – бұл адами қарым-қатынастың трансерфинг түрі. Ал трансерфинг дегеніміз

өміріңізді, жаныңызды тыныш етеді. Тіпті, өсек-аяңнан, басқаны жамандау әдетінен құтыласыз.

Екінші қағида – өзіңізбен өзіңіз болуға және басқаға да басқа адам болуға рұқсат беру. Анығырақ айтқанда, барлық адамды сол күйінде қабылдау. Әрине, ең бірінші өзіңізді де барлық кемшілік пен артықшылықтарыңызбен қоса қабылдауыңыз қажет. Бұл қағида сұрамаған адамға ақыл айтпауға, ешкімнің жеке өміріне араласпауға, қолынан келмейтінді талап етпеуге үйретеді. Осыларды үйренгеннен соң айналаңыздағы адамдармен қарым-қатынасыңыз жақсарары. Арада жылулық туындағанын, сенім артқанын, сыйластық орнағанын және жұрттың бәрі сізге қызығушылық таныта бастағанын көп ұзамай-ақ байқайсыз. Өйткені сіз үміт, пайда, ақша, жәрдем, бақыт, алғыс, өзгеріс, ілтипат күтуді доғарасыз.

Бір таңқаларлығы, сіз жұрттан, жақын адамдарыңыздан әр нәрсені күтуді доғарғанда, соның бәрі (ақша, көмек, бақыт, алғыс, құрмет) өзі іздеп келеді. Осы қаралайым екі қағидамен өмір сүруді бастасаңыз бұл заңның қалай іске асатынын түсінесіз. Сосын бір ғаламат күштің кез келген сіз «берген» нәрсенің еселеніп өзіңізге қайтқанын көре бастайсыз. Іздегеніңіз алдыңыздан іздемей-ақ табылып, сұраған тілек-арманыңыз жылдам орындалатын болады. Бұл ақиқат,



өйткені фрейлинг – өмірдің заңы. Әрине, бұл өзінді ұмытып, өзгелерге қызмет ет, қолыңдағыны бөліп бер деген емес. Шамаңызға қарай «бергеніңіздің» қайтарымын күтпеу ғана. Осыны дұрыс түсініңіз!

ertur.kz сайтынан алынды.

ТӘМСІП

КӨБЕЛЕКТЕН АЛЫНҒАН САБАҚ

Менің Отаным – Қазақстан Республикасы әлемдегі ең жас мемлекеттердің бірі. Қазақстан 1991 жылғы 16 желтоқсанда «Мемлекеттік тәуелсіздік туралы» Конституциялық заңды қабылдағаннан кейін саяси картада пайда болды.

Жолдан өтіп бара жатқан кездейсоқ біреу жібек піллесіндегі кішкентай тесікті, сол тесіктен шықпақ болып тырысып жатқан көбелекті көріп, ұзақ уақыт бақылап қарап тұрыпты. Бірталай уақыт өтіп, көбелек күресе алмай қалғандай болды, ал кішкене тесік сол күйінде еді, үлкеніген жоқ. Көбелек қолдан келгенінше барынша тырысқандай және бұдан былай ештеңеге шамасы келмей қалғандай болып көрінді. Осыны бақылап тұрған адам көбелекке жәрдемдескісі келіп, қолына бәкі алып піллелі кесіп, кішкене тесікті кеңейтті. Көбелек бірден сыртқа шықты. Бірақ оның денесі әлсіз, қуаты жоқ, қанаттары қатаймаған, өзі де зорға жылжитын еді. Адам көбелектің қимылын бақылап тұрып, сәлден соң-ақ көбелектің қанаты қатайып, ұшып кетер деп ойлады. Бірақ олай болмады. Көбелек өзінің әлсіз денесін жер бауырлап сүйретіп жүріп, қанаты жетілмеген күйде қалған өмірін өткізді. Ол сол бойы ұша алмады. Олай болуының себебі: адам көбелекке жәрдем бергісі келіп, көбелек өзі кеңейтіп, ішінен ұшып шығуға тиіс кішкене тесікті кеңейтті, көбелектің денесіндегі сұйықтар оның қанатын қатайтуға жұмсалатынын еді, олай болмай қалды. Солай болғанда ғана көбелек ұшып кететін еді. Жаратылыс солай: көбелек кішкене тесікті кеңейтіп, ұшып

шығуға күш салу арқылы әбден шыңдалған, еркін өмірге әзір қалпында шығатын еді.

Өмірде бізге де нақ осындай күш салуға тура келетін кездер бар. Кім өмір сүруі тиіс болса, жолында кедергілер болады. Кедергі болмаса біз көп нәрседен құр қалар едік, еш уақытта қазіргідей күшті бола алмас едік. Біз ешуақытта биікке самғай алмас едік.

Мен өмірден күш сұрап едім, ал өмір мені күшті ету үшін қиындықтар берді.

Ақыл сұрап едім, ал өмір маған шешілуі тиіс мәселелер берді.

Өмірден байлық сұрап едім, ал өмір маған жұмыс істесін деп ми мен қуат берді.

Ұшу мүмкіндігін сұрап едім, ал өмір маған жеңсін деп кедергілер берді.

Махаббат сұрап едім, ал өмір маған олардың проблемаларын шешуге жәрдем берсін деп адамдар берді.

Ігіліктер сұрап едім, өмір маған мүмкіндіктер берді.

Мен сұрағандарымның ішінен ештеңе де ала алмадым...

Бірақ мен өзіме керектілердің бәрін алдым.

Қорқынышсыз өмір сүр, кедергілерді батылдықыпен күтіп ал және оларды жеңе алатыныңды дәлелде.

bilim-all.kz сайтынан алынды.

БІЛЕ ЖҮРІҢІЗ

Құрма – дәмді және пайдалы жемістердің бірі. Бұл жеміс түрі қазан айында пісіп, дүкен сөрелерінде көктемге дейін болады. Құрма бала ағзасы үшін пайдалы болуы үшін ата-ана оны оған қай жастан бастап және рационға қалай енгізу керектігін ескеру керек.

БАЛАҒА ҚҰРМАНЫ НЕШЕ ЖАСТАН БЕРУ КЕРЕК

Бұл жемістің құрамына ондаған микро және макроэлементтер, дәрумендер, жеміс қышқылдары кіреді. Ол тұмау кезінде иммунитетті қатайтады және ағзаның вирустар мен бактерияларға төзімділігін арттырады. Құрма ағзаны қыста дәрумен жетіспеушілігінен қорғайды. Құрамындағы бета-каротиннің арқасында ол көруге және сүйектерге пайдалы. Калий мен магнийдің көп мөлшері жүрек және қан тамырлар ауруларының алдын алады. Сондай-ақ құрамында темір көп болғандықтан, ол гемоглобинді арттырады және анемиямен күреседі.

Пайдалы қасиеттерінің көптігіне қарамастан, оған да қарсы көрсетілім бар екенін ескеру қажет:

- Бұл жемісті көп жеу іш қатуды шақырады. Сондықтан әдетте, педиатрлар оны іш қатуға бейім балаларға бермеуді ұсынады;
- Тәтті құрмада жеңіл сіңетін көмірсулар көп, сондықтан оны қант диабеті бар адамдарға жеу ұсынылмайды;
- Оған төзімсіздік бар болса, оны жеуге тыйым салынады;
- Құрма әлсіз несеп айдағыш әсерге ие. Сондықтан оны қуық және басқа несеп-жыныстық аурулары бар балаларға беруге болмайды;
- Құрманы 1 жасқа толмаған балаларға беруге болмайды, себебі оның құрамындағы илік заттардың жоғары шоғыры ішек өтімсіздігін тудырады;
- Жаңа піскен құрманы сүтпен бірге

ұсынуға болмайды, мұндай үйлесім асқазан-ішек жолы проблемаларын туғызады.

1 жастағы балаға құрма бергенде абай болу керек. Оны мәзірге біртіндеп және аз аздан қосыңыз. Балада оған аллергия жоқ екеніне көз жеткізіңіз. Себебі құрмаға аллергия жиі кездеседі. Аллергия кезінде жүрек айну, асқорыту процесінің және нәжістің бұзылуы, терінің қызаруы немесе бөртуі байқалуы мүмкін.

Балаға құрманы неше жастан бастап берген дұрыс?

Көпшілік педиатр құрманы бала рационна 3 жастан бастап қосуды ұсынады. Себебі бұл кезде баланың асқорыту жүйесі толықтай қалыптасады және жемістегі өсімдік жасуының қорыта алады.

Баланы бұл жеміспен «таныстыру» үшін оның тазартылған кішкентай бөлігін таңғы астан соң беріңіз. Бұл күні бойы бала ағзасының жаңа жеміске реакциясын бақылауға мүмкіндік береді. Аллергия болмаса және басқа да жағымсыз реакциялар орын алмаса, оны балаға аптасына бір реттен беріп тұрыңыз. Жемісті балаға ең алғаш рет ұсынған кезде оның тәтті сұрыбын таңдаған жөн. Ұсынылатын порция – 10-15 г. Егер жеміс балаға ұнамаса, оны мәжбүрлеменіз: жаңа жемісті рационға бірнеше апта өткен соң тағы қосып көресіз. Егер балаңызда асқорыту жүйесіне қатысты проблемалар болса, оған құрманы 4-5 жасқа дейін бермей тұра тұрыңыз.

massaget.kz сайтынан алынды.

СӨЗ ЖОҚ



Қаратал шағын ауданы

Самал шағын ауданы

